

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmış dördüncü İçtima

28.6.1338 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	108
2. — Âzayı kiram muamelâtı	109,118
1. — Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	109
2. — Erzurum Mebusu Necati Beyin mezuniyetinin temdidine dair Divanı Riyaset kararı	118,119
3. — Sualler	109
1. — Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin, Harb kazançları Vergisi Temyiz komisyonlarına dair Maliye Vekâletinden sual takriri	109
4. — Müzakere edilen maddeler	109
1. — İdarei kura ve nevahi kanunu lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası	109 : 118,119 : 129

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,50

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİP : Enver Bey (İzmir), Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim, celseyi küşadediyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacak!..

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Rauf Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Palu kazasının Mamuretülâziz vilâyetinden fekkiyle Genç livasına rapti hakkında Genç Mebusu Hamdi Bey tarafından verilen teklifi kanuni Lâyiha Encümenine, Bitlis Mebusu Hüseyin Hüsnü Beyin İstida Encümeninden istifanamesi kıraat ve yerine diğer bir zat intihabedilmek üzere Üçüncü Şubeye havale olundu. Rüsumat bütçesinin heyeti umumiyesi müzakere edildi. Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Ziyet eşyası hakkındaki Kanunun ilgasına dair teklifi Lâyiha Encümenine havale ve Rüsumat bütçesinin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görülerek celse tatil olundu.

İkinci Celse

Rauf Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat Rüsumat bütçesinin fasılları bilmüzakere cümlesi aynen ve yekûnu umumisi (596 125) lira olmak üzere kabul olundu ve Çarşamba günü içtima olunmak üzere celseye nihayet verildi.

Birinci Reisvekili	Kâtip	Kâtip
<i>Musa Kâzım</i>	İzmir	Van
	<i>Enver</i>	<i>Hakkı</i>

REİS — Zaptı sabık hakkında mütalâa varmı?

CEMİL B. (Kütahya) — Reis Bey bendenzin takririm, Ziyet eşyasının men'i ithali hakkındaki Kanunun kâmilan ilgasına dair mevaddının tadiline dairdir. Zaptın o suretle tashihihi teklif ederim.

REİS — Efendim, zaptı sabıkı tashihan kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey! Bir istirhamım vardır. Arkadaşlar da zannedersem kabul buyuruyorlar. Efendim; bu Harb kazançlarının Komisyonu nısabolduğu halde içtima ederek birtakım kararlar ittihaz ediyorlarmış, bunun için bir takririm vardı. Müsaade buyurulursa okunsun.

REİS — Efendim; malûmuâliniz Çarşamba günlerini Nevahi Kanunu müzakeresine hasrettik. Bugün Nevahi Kanununun bakiyei müzakeratı vardır. Evrakı vâridenin okunması Heyeti Celilenin kararına müstenittir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, havaleden ibaret bir şeydir, çünkü çok müstaceldir. Birçok kimseler zarardide oluyor. Kanunun ahkâmı mucibince bu komisyonlara ticaret odalarından âza gidecek iken bunlar gitmeden ve onlar onu kabul etmeden memurlar kendi kendine iş yapıyormuş. Bunun ise telâfisi gayrikabildir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey pekâlâ bilirsiniz ki, bâzı kimselere 15 - 20 bin lira Harb Kazancı Vergisi tarh edilmiş iken anlamayan kimseler bunu 50 bin liraya çıkarıyorlar ve anlamalı ki, birçok kimseler mahvolacaktır. Ve bütün müesseseler kapanacaktır.

REİS — Efendim, Hüseyin Avni Beyin filhakika bir takrirleri mevcuttur. Fakat bugünkü ruznamemize evrakı varideyi koymadığımız için okunmadı, tensibederseniz okuyalım ve havale edelim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar) Şarki) — Efendim, sual takrirleri, havale edilmezden evvel Heyeti Celileye malûmat verilmez diye Nizamnameden sarıhan anlaşılıyor. Binaenaleyh Heyeti Celilenizin Nizamnamesi sarıh olmakla

beraber ruznamesi de doludur. Nizamnamenin olbaptaki hükmünü nazarı dikkate alarak sual takrirlerini kablehavale Makamı Riyaset, Heyeti Celileye haber vermesin. Ancak, cevabı geldikten sonra Heyeti Celilenin huzurunda okunur ve icabına bakılır. Şu halde talep buyurulan takrir, doğrudan doğruya aidolduğu vekâlete gönderilir.

REİS — Efendim, evrakı varidedendir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bir nokta var Reis Bey, rükne riayet etmediklerinden, yani Ziraat Odasından, Ticaret Odasından âza gelmediğinden dolayı tetkik komisyonlarının, bu hususta verdikleri hükümlerin keenlemeyekün addolunmasına dair karar istiyorum. Bu, esasen kavaidi umumiyedendir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey bu, gayet mühimdir.

REİS — Efendim, bu takririn kıraatini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Takririn kıraatı kabul edilmiştir.

3. — SUALLER

1. — *Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin, Harb kazançları Vergisi Temyiz komisyonlarına dair Maliye Vekâletinden sual takriri*

Riyaseti Celileye

Harb Kazançları Kanununun madde mahsusası hükmüne tevfikân Temyizen tetkikatta bulunacak heyet meyanında Ticaret Odasından iki âzanın bulunması lâzım iken iki defa intihabolunan âzaların vukubulan istifalarını mütaakıp diğer âzaların intihabına intizar etmiyerek mevcut âza biliğtime hodbebed karar vermeye devam eylediklerini istihbar eyledim. Böyle bir muamelenin mevcud olup olmadığını Maliye Vekâleti Celilesinden sual ve vâkı ise bu esnada verilen kararların keenlem yekün addini teklif ederim.

26 . VI . 1338

Erzurum Mebusu
Hüseyin Avni

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Ve o heyetin feshini isterim. Çünkü bunda, kanun hilâfında verilmiş kararlar vardır. İfayı vazife esnasında iki misli ücret varmış.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Böyle verilen karar zaten keenlemeyekündür. Bu-

nun için ayrıca ittihazi karara lüzum yoktur. Binaenaleyh bu takririn Maliye Vekâletine tevdiî kâfidir.

REİS — Tensibederseniz alacağımız cevap üzerine böyle bir hal vâkı ise tabii o zaman karar veririz. Takriri müstacelen Maliye Vekâletine havale ediyoruz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Kavaidi umumiye öyledir, efendim.

MUSTAFA Ef. (Ankara) — Reis Bey benim de bir takririm vardır. Okunsun! İşgal edecek bir şey değildir.

REİS — Efendim, Divanı Riyasetin mezuniyet kararı var, ondan sonra Nevahi Kanununun müzakeresine başlayacağız.

2. — ÂZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

2669

28 . VI . 1338

Heyeti Umumiyye

Esbabı sıhhiye ve mazeretlerine binaen âtide isimleri muharrer zavata hizalarında gösterildiği müddetle mezuniyet itası Divanı Riyasetin 28 . VI . 1338 tarihli on yedinci içtimamında tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur, efendim.

Büyük Millet Meclisi İkinci Reisvekili
Musa Kâzım

REİS — Hüsrev Bey (Trabzon) üç ay, kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Ali Vefa Bey (Antalya) üç ay, kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Hamid Bey (Biga) üç ay, kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Nureddin Efendi (Batım) üç ay, kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *İdarei kura ve nevahi kanunu lâyhası ve Dahiliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim ruznamemiz Nevahi Kanununun bakiye müzakeratıdır.

84 - 86 ncı maddeler Dahiliye Encümeninden tadilen gelmiştir.

CEMİL B. (Kütahya) — Nevahi Kanununa başlamak evrak müzakeresinden sonra değildir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim. Usulü müzakere hakkında bir şey arz edeceğim. Geçen gün ihtiyaten bir şey yaptık, Nevahi Kanununun hakkı kazaya aidolan maddelerini Adliye Encümenine havale ettik. Şimdi varidat hakkındaki mevadda geldik. Bendenizce bilâhara müzakeremizi işkâl etmemek için şimdiden bunları da Muvazenei Maliye Encümenine havale edelim. Muvazenei Maliye Encümeni bu maddeleri tetkik etsin. Bilâhara müzakere esnasında havale edilirse tehire uğrar. Her halde onlar bu hususta tetkikatını yapsınlar. Kavanini Maliye Encümeni de müzakerata iştirak ederse vakit geçmez zannediyorum, onun için müstacelen şimdiden bu iki encümen tetkikatını yapsınlar.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim bu varidat Muvazenei Umumiyyeye dâhil olmadığı için, acaba Heyeti Celileniz muvafık görecek mi, görmeyecek midir?... Muvazenei Hususiyeye dâhil olmak itibariyle Muvazenei Maliyeye gönderilmesine lüzum var mıdır? Yok mudur? Bu ciheti tâyin buyurduktan sonra icabederse gitsin. Zannediyorum ki, bendeniz, Muvazenei Maliye Encümenine gitmesine lüzum yoktur.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Yeniden vergi tarhı için birkaç madde vardır, bu mevaddın her halde Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine gitmesi zaruridir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendiler zam var. Meselâ; âşara zam... Bunun tahammülü var mıdır yok mudur? Tayy mı lâzımgelir? Muvazenei Umumiyeden idarei hususiyeye bir hisse mi tefrik etmek lâzımdır? Bâzi vergileri Muvazenei Umumiyede ipka etmekle beraber muvazenei hususiyeye için yeniden bir şey tarhı mı lâzımgelir? İşte bu gibi muvazenei umumiyeye taallûk eden kısımları tetkik etmek lâzımdır. Yeni bir vergi zammı mümkün müdür? Değil midir? Bu cihetler tetkika muhtaçtır. Varidat kısmını şimdiden Kavanin ve Muvazene encümenlerine havale edersek müzakereye halel getirmez. Müzakere yine devam etmiş olur.

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim kanunun varidat faslının muvazenei umumiyeye ile katiyen zerre kadar alâkası yoktur. Muvazenei Maliye Encümeni Devletin varidat ve sarfiyatını Meclisi Âlinizin tanzim ettiği kavanin dairesinde tevzine memurdur. Yoksa her hangi bir teklifin tarhı veyahut ademitarhı için Muvazenei Maliye Encümeninin beyanı mütalâasına lüzum yok-

tur. Ancak Nevahi Kanununun varidat kısmı, malî bir mesele olduğundan ve sırf kavanini maliye mahiyetinde bulunduğundan dolayı, yalnız Kavanini Maliye Encümeni tetkik ve mütalâa edebilir. Yoksa Muvazenei Maliye Encümeninin katiyen salâhiyeti haricindedir. Kavanini Maliye Encümeni arzu ederse tetkik edebilir. Arzu etmezse teklif doğrudan doğruya Meclisi Âlinizde müzakere edilir; yoksa Muvazenei Maliye Encümenine taallûk eder hiçbir ciheti yoktur. Meclisi Âli, «Şu kadar teklif tarh olunacaktır, şu kadar lâğvedilecektir» der. Muvazenei Maliye Encümeni de rakamları ona göre tesbit eder.

REİS — Efendim Hüseyin Avni Bey usulü müzakere hakkında bir fikir dermeyan ettiler. Fakat bir teklifi tahriri yoktur. Nevahi Kanununun müzakeresine geçiyoruz.

Madde 84. — Şûra kararlarını havi zabıtnamelerin birer hulâsası on gün zarfında nahiye müdürü vasatatiyle mercii aidine gönderilir. Mercii vusul tarihini mübeyyin bir makbuz irsal eder.

REİS — Efendim bu madde, matbu 86 nevi madde yerine kaim olmak üzere encümenenden tadilen gelmiştir. Bu madde hakkında söz isteyen var mı?

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, bu maddede ufak bir tadilat yaptık. Evvelce «Zaptın bir sureti» demiştik. Bu ifadatin tamamen zaptına ise yalnız nahiye kâtibi kâfi gelemez, onun için «Zabıtnamelerin birer hulâsası» dedik. Sonra, burada nahiyelerden kaymakamlara gönderilir denilmiş.. Malûm-âliniz her nahiye kaymakamlara göndermiyecek, vilâyetlere de gönderecek. Binaenaleyh encümen burada «Merciime» dedi. Bu tâbir daha iyidir, daha muvafıktır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Nahiye şûralarının mercii vilâyet şûralarıdır. Vilâyat şûraları diye tasrih ötssek daha muvafık değil midir? Fikrimce, merciinin gayrimuayyen olmaması lâzımdır.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Daima vilâyet şûrasına gönderilmeyecek, kaymakama da gönderilecektir. Vilâyete merbut bir kısım na-

hiyeler var. Kazaya da gönderecek, vilâyete merbut olduğu zamanda da vilâyete gönderecektir. Heyeti Celileniz de bunu tensibetmiştir.

REİS — Efendim, madde hakkında başka söz istiyen yok.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Müsade buyurun; nevahi şûralarının mercii tetkiki vilâyet şûralarıdır, kaymakam arada vasıta olamaz. Kaymakam yalnız cüz'ü inzıbatıdır, katiyen kazai muamelâta karışamaz. Binaenaleyh nevahi şûrasından gönderilecek evrak doğrudan doğruya vilâyet şûrasına gönderilmek lâzımgelir, yani mercii kelimesinin tayy her halde lâzımdır. Maddenin (Nahiye şûrası vilâyet şûrasına gönderir.) şeklinde tashihini teklif ederim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim; bey arkadaşımızın mütalâları pek musip değildir. Çünkü kaymakam doğrudan doğruya tetkik ve kontrol itibarıyla bu salâhiyeti haizdir, yoksa idari noktai nazarından değil. Sırf malûmat kabîlinden olmak üzere nahiye şûralarının müzakeratına vâkıf olması tabiidir. Bunları tetkik ve vukuf peyda edince olabilir ki kanun ve nizam haricinde bir hüküm verilmiş olduğünü görür ve bunun üzerine kendi salâhiyeti dâhilinde ise icabını icra eder, değilse mercii ne ihbarı keyfiyet eder. Binaenaleyh zannederim ki bey arkadaşımız yanılıyorlar.

REİS — Efendim, başka söz istiyen yok.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim, encümen merciden ne kastediyor? Eğer mutasarrıf ve kaymakamları kastediyorlarsa sarahaten söylesinler, eğer vilâyet şûrasını kastediyorlarsa öylece yazsınlar. Mercii aidi nedir? Rica ederim, böyle «Mercii aidi» demekle bir şey anlaşılıyor.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Arz ettim efendim. Vilâyette vali, kazada kaymakam.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamlı) — Şu halde «Nahiye merbut olduğu mahallin en büyük mülkiye memuru» denilsin. Bunda ne mahzur vardır?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim biz bu maddeyi verilen takrirlere nazaran tesbit ettik. (Mercii) kelimesini daha şümüllü bulduk, vilâyette vali, livada mutasarrıf, kazada kaymakam; encümenin maksadı budur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Binaenaleyh bu suretle tasrihi lâzımdır.

HACI AHMED HÂMDİ Ef. (Muş) — Maddeyi verilen takrirlere nazaran tesbit ettiğinizi söylediniz, halbuki mahallinin en büyük mülkiye memuru hakkında bir takririmiz vardı, encümene tevdi olundu. Bu takririmiz neden nazarı itibara alınmadı? Alınsaydı bu kadar münakaşata mahal kalmazdı.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim takrirlere muhtelif idi. Yalnız zatiâlinizin takririni değildi.

HACI AHMED HÂMDİ Ef. (Muş) — Heyeti Umumiyenin talebi de bu merkezdedir.

REİS — Rica ederim, münakaşaya lüzum yoktur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Hatırım da kaldığına göre bu maddenin encümene gönderilmesindeki sebep; lâyhada «Kaymakam» tâbiri kabul edilmedi de «Mercii» kelimesi kabul edildi. Maksat da o vakit bir arkadaşımızın söylediği gibi vilâyet şûraları için bir lâyhâ kanuniye tanzim olduğunda bu tesbit olunacaktır, mercii, bu noktai nazardan nazarı itibara alınmıştır, kaymakam, mutasarrıf demek doğru değildir. İşi karıştırır. Evvelce de arz ettiğim veçhile «Mercii» tâbirini Meclis kabul etmiş ve bu suretle encümene gitmişti.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim arkadaşım söylediler, bu takrir bendenizindir. Âtîde şûraların alacağı vaziyete göre bunların mercii nedir? Bilmiyoruz. Halbuki prensip itibarıyla Heyeti Celile «Kaymakam» tâbirini doğru bulmamıştı. Takririm üzerine «Mercii» kelimesi kabul edildi. Bendenizden evvel Nebil Efendi arkadaşımız izah buyurdular. Fikirlerine iştirak ediyorum.

DR. MUSTAFA B. (Kozan) — Efendim nahiye şûrası tarafından verilen her hangi bir kararın vilâyet şûrası tarafından icabında nakzedileceğine dair bâzi şeylerin geçtiğini zannediyorum. Binaenaleyh nahiye şûrasından verilen her hangi bir kararın yahut müzakeratın hulâsası daha yukarısına gitmesi lâzımdır ki icabında orası tarafından bu karar nakzedilsin veya başka bir tarzda tadil edilsin. Binaenaleyh vilâyet şûrasına gitmesi muhakkak, sonra kaymakama gitmesi de lâzımdır. Nahiye şûrasının esbabı feshi olarak iki şey gösteriliyor. Bunlardan birisi mahallî vazâifine dair, her hangi hilâfı hareketi diyeyim, diğeri ise idare-

ye ait her hangi bir mesele hakkında inhiraf... Bu iki surette de ya kararı münfesi veyahut kendisi şey olabilir. Binaenaleyh zabıtname hulasası her iki tarafa gitmelidir. Hem kaymakama, hem de vilâyet şûrasına gönderilmelidir. Onun için «Merci» kelimesi doğrudur.

TAHSİN B. (Aydın) — Efendim zannederssem bu kanunu yapmaktan maksadımız ahalinin mahallî idaresini merkez memurlarının müdahalesinden kurtarmaktan ibarettir. Kaymakam ve mutasarrıfların, şûraların mahallî hususatına mütaallik olarak verecekleri kararları tebliğ etmelerinden ne gibi bir maksat istihdaf ediliyor? Bendeniz anlamadım. Onların mercii olsa olsa vilâyet şûraları olabilir. Artık bu kanun neşrolunduktan sonra kaymakamların ve merkezin hizmetatı umumiyyeye aidolan memurların, bu işlere parmaklarını sokmaları imkânını kaldırmak lâzımdır. Yoksa bu Nevahi Kanunundan da hiçbir şey anlamıyacağız. Bendenizce «Kazaya veya lîvaya takdim ediliyor.» denmekten ziyade «Nevahi müdürü vasıtasıyla mercii» denilirse, çünkü nevahi müdürlerinin mercii ya kaymakamlar veyahut o vilâyetin valisi olduğundan ya kaymakama veya vilâyete o mukarreratı tevdi edeceklerdir ki, yine maksatları hâsıl olmuş olur. Halbuki bu kanunu tanzimden maksat ahalinin mahallî hususatını tamamiyle memurini merkeziyenin müdahalesinden kurtarmaktır. Binaenaleyh bunun sarahaten «Şûralara tebliğ olunur.» suretinde tadili lâzımdır.

REİS — Efendim söz alan arkadaşımız kalmadı, müzakerenin kifayetini reyî âlinize vaz'ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddenin encümenin tadili veçhile kabulüyle diğer maddelere geçilmesini teklif ederim.

Ertuğrul Mebusu
Necib

Riyaseti Celileye

Maddede «vasatatiyle» fıkrasından sonraki ibarenin (...nahiyenin merbut olduğu mahallin en büyük mülkiye memuruna gönderilir. O memur

vusulü tarihini... ilâh) şeklinde tadilini teklif ederim.

28 Haziran 1338
Karahisarî Şarki Mebusu
Ali Süruri

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Bendeniz takririmi geri alıyorum.

REİS — O halde tadilname yoktur, encümenin muaddel maddesini reyinize vaz'ediyorum.

CEMİL B. (Kütahya) — Bendeniz veriyorum, Reis Bey.

Riyaseti Celileye

84 neü maddenin «Nahiye müdürü vasıtasıyla mercii aidine gönderilir» yerine «Mercii muayyen kanunisine gönderilir.» denilmesini teklif ederim.

Kütahya Mebusu
Cemil

REİS — Cemil Beyin takririni kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmedi.

Efendim 84 neü madde muaddeleyi reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Encümenin muaddel maddesi kabul edilmiştir.

Madde 86. — 61 neü maddede beyan olunduğu veçhile âzadan biri doğrudan doğruya yahut dolayısıyla alâkadar olduğu mesail hakkındaki mukarrerata iştirak eyler ise bu kabîl kararlar fesholunur. Vilâyet şûrası veya idare heyeti makbuz tarihinden itibaren kararın mefsuhiyetine hükmeder ve keyfiyeti nahiyeye bildirir. Alâkadarandan ve mükellefinden biri tarafından kararı mezkûrun tarihi ilânından itibaren mefsuhiyeti talep olunabilir. On beş gün zarfında mefsuhiyet hakkında talep vâkı olmamış ise vilâyet şûrası veya idare heyeti kararı mezkûrun muhalif olmadığını beyan ile iade eder.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Reis Bey encümeden bir şey sormak isterim. Burada vilâyet şûrasının, yukarda da valiyi muradediyor. Bunda tezat var.

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — Hayır o dedikleriniz kalmadı. Maddeler değişti.

REİS — Efendim 86 neü madde matbu olarak değil, encümeden muaddel olarak gelmiştir. O okundu.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bendeniz «Fesholunur» kelimesine itiraz edeceğim. Buradaki «Fesholunur» tâbiri hakkında cereyan eden tetkikat ve muhakeme doğru değildir. Usulden dolayı fesholunur ve iade edilir veyahut orada ikmal edilir. Halbuki burada kasdolunan mâna bir mesele hakkında ittihazi mukarrerat edebilmek için alâkadar olmamaklık şarttır. Eğer alâkadar olsa o mesele hakkında verilen karar keenlemeyekün hükmündedir. O kararın hükmü yok demek lâzımdır. Bendeniz hükmün keenlemeyekün addininin doğru olduğu fikrindeyim.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — 61 nei maddeden bahsediyoruz. 61 nei maddede beyan olunduğu veçhile âzadan veya alâkadarandan biri hakkındaki mukarrerata iştirak ile beraber şarta taallûk ediyor. Şart vâkı olduğuna göre fesholunabilir. Çünkü, bir katiyett yoktur.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bendeniz katiyeti mânâyı ifade etmesini arzu ediyorum. «Verilen kararlar keenlemeyekün addolunur.» denilsin.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — 61 nei maddede mütalâa buyurursanız bu o vakit anlaşılacaktır.

REİS — Efendim, başka söz istiyen yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bendeniz memleketimizin haleti ruhiyesine temas eder bir mülâhaza geldi. Bilmem yanılıyor muyum, yanılmıyor muyum? Bu âni oldu. Bu fesih meselesi talep vâkı olursa halledilebilecek bir meseledir. Talep vukubulmadığı vakit ne olacaktır? Efendiler ben, ilk kaymakamlığımdan hatırlıyorum. Zavallı ahali Hükümet kapısına yaklaşamıyordu. Ancak, üç, dört yerde verdiğim konferansın neticesinde, Hükümete gelmiye cesaret edebildiler. Zamanlar geçti, o günden bugüne kadar 12 sene oldu. Arkadaşlar, hâlâ Hükümetten titriyen bir halkımız var. Sonra Hükümetten ziyade rehberlerinden de çekiniyorlar. Onlar rehberlerine mahkûmdur. Memleketin direkleri matteessüf hakkiyle vazifelerini yapamıyorlar. Nahiyede ne olacak? Nahiyede âzayım, şûrada âzayım, memleketin vekiliyim, **yan baktım mı titretiyorum.** Talep vâkı olacak ki, benim verdiğim kararlar fesholunabilecek... Zannımea bu gayet derin düşünülecek bir noktadır. Emin olunuz ki, birçok yerde bu işle alâkadar olanların bizzat kendileri bile hükmün mefsubiyetini talebedemeyeceklerdir. Binaenaleyh, ben bu talep gelmezse,

diye fevkalâde korkuyorum. İyi düşünülün ve bu bapta encümenin mütalâasının alınmasını teklif ederim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Hilmi Beyin telâş etmesine hiç mahal yoktur. Bundan evvel kabul etmiş olduğumuz 84 neü madde mucibince mukarreratın bir hulâsası şûralara gidecektir. Şûralar bir kere bu mukarreratı incelemeye mecburdur. Esasen nahiyeye şûrasının kararında o celsede hangi âzalar var ise esamileri tesbit olunmuştur ve olunacaktır. Şûra, bunu tetkik ederek onu bilfiil feshetmeye mecbur olacaktır. Telâş ve endişeye hiç mahal yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, vilâyet şûrası veya kaza kaymakamı o işle alâkadar veyahut ehliyetli olmazsa meselenin alâkadar bir âza tarafından rüyet edildiğine vâkıf olamaz. Tabiatıyla talep ve ihbar lâzımdır.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, Nebil Bey biraderimiz pekâlâ izah buyurdular. Bir daha izaha hacet yoktur. Bu defa mukarreratın hulâsaları mercei aidine gidiyor. Sonra alâkadar olduğu zamanda fasih hakkını vilâyet şûrasına veriyoruz. Birisi itiraz edecek olursa o zaman ne yolda tetkik edileceği düşünülür. Madde her suretle kâfidir. Aynen kabulünü rica ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müsaade buyurun. Bir kelime sual edeceğim. «Talep vâkı olursa» diyorsunuz. Bir haleti ruhiye vardır ki, o haleti ruhiye onu **o talepten menedecektir.**

Mafevkin keşfi meselesine gelince; keramet sahibi olmalıdır ki, alâkadar âza tarafından kendi nefsine olarak şûrada meselenin feshine gidilsin.

REİS — Maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Kâfi görülmüştür efendim. Başka tadilname yoktur. 86 neü maddeyi muaddeleyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ekseriyyetle kabul edilmiştir.

87 neü madde ki, matbuu 89 neü maddedir, okunacaktır.

MADDE 87. — Vilâyet şûrası veya idare heyetinin maddeyi sabıka hakkında vereceği karar kâtidir.

REİS — Efendim, söz istiyen var mı?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim. «vereceği kararlar» denmesi lâzımdır.

REİS — Efendim, başka söz istiyen yok. Ali Süruri Beyin teklifi veçhile bir (lar) kelimesinin ilâvesiyle maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Muaddel 88-matbu 90 nci madde okunacak.

MADDE 88. — Nahiye şûrasının hususâtı âtiyeye dair mukarreratı vilâyet şûrası veya idare heyetince tasvibedildikten sonra meriyülîeradır.

1. İstikrazat ve menafii umuma ait imtiyazat mukavelenameleri (Senesi içinde tesviye olunmak üzere nahiye şûraları kararıyla avanslar akdolunabilir.)

2. İki seneden fazla müddetle akdedilen isticar ve icar mukavelâtı

3. Tamirat müstesna olmak üzere bilûnum inşaata mütaallik keşifname plân ve resimleri

4. Panayır ve koşu mahalleri vücuda getirilmesi veya bunların lâğvedilmesi,

5. Kıymeti on bin kuruştan fazla olan akaârâtın beyi ve ferağı veya mübadelesi veya vefaan beyi ve ferağı

6. Menafii umumiyeye mahsus olan emvali nahiyeden birinin ciheti tahsisinin değiştirilmesi

7. Bütçesi

8. Sal muhasebesi

9. Tahsisatı munzamma veya bütçede tadilatı saire

10. Nahiyeye ait dâvaların sulhan tesviyesi

REİS — Efendim encümen sulhan yazmış, maddenin aslında hükmendir.

REŞİD AĞA (Malatya) — Encümenden bir şey soracağım Reis Bey... Maddede «Nahiye şûraları on bin kuruşa kadar olan muhakemata bakabilecek.» deniyor. Bu nahiyede tapu memurları bulunacak mı?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim ayrıca ona dair bir madde teklif edilmiş ve gelecektir. Arkadaşlardan Bolu Mebusu Cevad Beyin teklifine ve Meclisi Âlinin bu bapta istihdaf ettiği eşkâle göre bir iki madde tesbit ediyoruz. Âtiyen bu maddeler gelecektir. Bu maddede ufak bâzı tadilat yaptık. Fakat maddenin aslı o kadar değiştirilmedi. Birinci, ikinci fıkrası aynen kaldı, üçüncü fıkradaki «resimleri» kelimesinden sonraki kelimelerin kaldırılması encümence tasvibedilmiştir. Onları kaldırdık. Dördüncü fıkradan «sokakların ve umumi meydanların tanzim ve tevsi, tenezzüh mahalleri ile umumi bahçeler» cümlesini kaldırdık. Nahiyenin bu husustaki salâ-

hiyetini daha fazla tekyidtmeyi mahalsiz gördük. (Panayır ve koşu mahalleri) arz olunan şekilde kaldı ve biraz daha salâhiyetini artırmış olduk. Beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu fıkraları aynen bıraktık. On birinci fıkrayı kaldırdık. Çünkü bu; biraz müphem idi. Onuncu fıkraya aynen kaldı. Yalnız sulhan kelimesi yanlış yazılmıştır. Aslında «hükmen» dir. Binaenaleyh «hükmen» kalacak «sulhan» kaldırılacak. Bunları bir arada cemedemediğimizden ve bâzı arkadaşlarımızın da inzımanı muvafakati hasebiyle encümen bu fıkranın kalkmasını muvafık gördü.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Panayır ve koşu mahallerinin tasdika muallâk bırakılmasındaki hikmet nedir?

AHMED HİLMİ B. (Devamla) — Arz ettim efendim. Mümkün olduğu kadar nahiyenin huku idariyesini muhafaza ettik. Fakat bu bir ihtisas meselesidir. Her yere her şekilde yapılacak bir iş değildir. Sonra panayırlarla diğer nahiyelerle de alâkadar olur ve olabilir. Yalnız bir nahiyeye inhisar etmez. Yalnız nahiyeler ile alâkadar değil, belki kaza ve vilâyetlerle de alâkadar panayırlar vardır. Diğer nahiyeye, kaza ahalisi de o nahiyenin panayırına, pazarına gelir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Rica ederim. Panayır mühim ve düğünülecek bir meseledir. Fakat koşu mahalli denildiği zamanda öyle anlaşılıyor ki, âdeta şu zavallı köy halkı bu hafta belki filân yerde cirit oynamıyacak. Biz bunu böyle telâkki ederiz. Binaenaleyh biz bunu menedemeyiz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Onuncu fıkrada «hükmen tesviyesi» deniyor, encümen bundan ne mâna kastediyor?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bu, nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine aittir. Âtide müzakere edilecek; efradı ahali arasında vukubulacak hakkı kaza bahsi vardır ki, bu bahiste bu cihetler daha ziyade zikredilmiş olacaktır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Ben-denize kalırsa nahiyeye gerek şahsiyeti mâneviye ve gerekse her ne suretle olursa olsun bir hüküm veremez. O hüküm olsa olsa bir mahkemeden verilmesi lâzımgelir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — O suretle kabul edildi.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Bendeniz de o suali iradedecektim. Fakat izahatınızdan doğrusu tenevvür edemedim. «hükmen tesviyesi» diyor. Hangi dâvaları? Encümen bundan nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine taallûk eden deaviyi mi muradediyor?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine ait mera, su meselesi var; bu gibi meselelerden dolayı nahije şûrasından her halde bir hüküm istihsal olunacaktır. Ve bunun her halde vilâyet şûrasınca tasdikini talebetmesini encümen kabul etti.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Beyim malûmuâlinizdir ki, nahiyenin şahsiyeti hükmiyesine ait dâvaların zaten nahiyeye intacedilmesinin imkânı yok. Çünkü tasdika hüküm denilemez ki; «vilâyet şûrası tasdik ettikten sonra meriyülicra olacağı» demeye lüzum kalsın. Nahije şûrası hem müddei, hem de hâkim olabilir mi? Bu mümkün mü? Zaten böyle dâva mutasavver değil.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Encümenin noktâi nazarını arz ettim. Zatiâilileri daha çok alâkadarsınız Meclisi tenvir buyurursunuz.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Sivri) — Efendim, şûralar bu dâvaları, kendi şahsiyeti mâneviyelerine aidolan dâvaları kendileri göremiyecektir. Bununla beraber insicam ve intizam için bu meseleyi salâhiyeti kazaiye faslı olan onuncu fasılda zikretmek hem tanzimi kavanin noktasından, hem münasebet noktasından evlâdır. Bununla beraber bunun tayyını encümenden rica ederim.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bendeniz Mazbata Muharriri Beyin verdiği izahatla bu onuncu fıkranın lüzumu olmadığına kaanım. Meselâ bir meraya, çayıra, bir binaya her ne olursa olsun, diğer bir şahıs tarafından tecavüz vukubulursa bunun halline rey vermek bir hükümdür. Halbuki kendisi müddei bulunuyor. Müddei bulunduğu bir meselede kendisinin hüküm vermesi doğru değildir. Binaenalyeh müddei bulunduğu mesail de hakkı kazaya ait mesailendir. Onun için bunun aidolduğu mahkemeye havalesi lâzımgelir, bunun tayyını bendeniz teklif ediyorum. Ve bunun için de bir takrir veriyorum.

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim bu maddenin sebebi vaz'ı şu olsa gerek, malûmuâliniz

bir nahije üç dört karyeden ibaret olduğuna göre nahije dâhilindeki köyler arasında muhtelifünfih bir su meselesi tasavvur buyurunuz. Nahije şûrası o su meselesini köylüler arasında tesviye etmiş, eğer köylüleri sulh etti ise tabii bunun vilâyet şûrasından tasdikine lüzum yok, fakat «Sen filân günlerde arazini iska edeceksin, sen filân günlerde arazini iska edeceksin» dedikten ve bir hüküm verdikten sonra ve suyun saatlerini tâyin ettikten sonra bu hüküm tarafeyni iskât edecek ve tarafeyni sulh edecek mahiyette değil ise doğrudan doğruya şûraya gider, şûra tetkik eder, tasdik eder, hadettasdik infaz olunur. Yani bir nahije dâhilinde bulunan ve o nahiyenin havi olduğu köylerin şahsiyeti mâneviyesine aidolan su ve saire gibi şeylerin taksiminde tasavvur edilen nizaları nahije şûrası halledecek ve bu hüküm sulhan değil ise şûradan tasdik edildikten sonra infaz olacaktır. Sebebi vaz'ı bu olsa gerek.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim fıkrayı Mazbata Muharriri Bey encümenin maksadı dâhilinde izah ettiler. Fakat bendeniz zannediyorum ki, bu kanunu yapan sabık encümen burada mevcudolsaydı bu fıkrayı ihtimal ki, böyle tefsir etmiyecekti. Bütün fikaratın muhteviyatına nazaran nahiyeye ait dâvaların sulhan veya hükmen tesviyesi bakımındaki fıkradan sabık encümen nahije ahâlisine aidolan ve rüyeti nahije şûrasına verilen deaviyi kassetmiştir. Ve kendisine mercii istinaf veyahut mercii temyiz olmak üzere vilâyet şûrasını tensibetmiştir. Maksat budur. Yoksa nahiyenin kendisine taallûk eden şahsiyeti mâneviye ve hükmiyesine taallûk eden dâva için nahije zaten hüküm veremez. Sonra Ragıb Bey başka türlü tefsir ettiler ki, o tefsire hiç imkân yoktur. Kendilerinin tasavvur buyurdıkları dâvalar esasen nahije şûralarına vermek istediğimiz salâhiyetin kat kat fevkindedir. O gibi dâvalara vaziyet edemezler ve asla etmemelidir. Şu halde bu fıkranın burada hiç yeri yoktur. Mânası yoktur. Tayyını lâzımdır. Sonra beşinci fıkrayı da bendeniz müphem görüyorum. Diyor ki «kıymeti on bin kuruştan fazla olan akaaratın beyi ve ferağı veya akaaratın mübadele veya vefaen beyi ve ferağı» hangi beyi ve ferağı? Köylüler arasında olan şahsi beyi ve ferağı mı? Yoksa nahije beyi ve ferağı mı? Bunu tavzih etmek lâzımgelir. Maddeden bu an-

laşılmıyor. Çok istirham ederim Dahiliye Encümenine havale buyurulan maddeleri tavzihan beyan etsinler. Kıymeti on bin kuruştan fazla olan akaaratın beyi ve ferağı. Hangi akaaratır bu? Gayrimuvazzahtır.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Ali Süruri Efendi biraderimizi haklı buluyoruz. Zannediyoruz ki, evvelece nahiye şûrasında hakkı kaza yoktu. Onun için böyle bir fıkraya lüzum gösterilmişti. Bilâhara hakkı kaza bahsi ilâve edilmiştir. Binaenaleyh ayrıca bu bahis vardır. Bu fıkranın tayyına encümen de muvafakat ediyor.

TAHSİN B. (Aydın) — Beşinci fıkra hakkında beyanatınız nedir?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Onun için ayrıca teemmül edeceğiz.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Efendim burada üçüncü fıkra var; «Tamirat müstesna olmak üzere bileümle inşaata mütaallik keşifname, plân ve resimlerin encümence tanzim ve tasdik ve tasvibi lâzımdır.» deniyor. Yani buradaki fıkraya nazaran nahiyenin içerisinde nahiyeye aidolan şeyler yeniden yapılmıyacaktır. Bunların heyeti umumiyesinin yapılabilmesi için tasdika iktiran etmek üzere vilâyet şûralarına gidecektir. Halbuki daha muhtasar olmak üzere, eğer vilâyet bir plân dâhilinde bir şey yapmak istiyorsa bunların plânlarını evvelen nahiyeye göndersin, binaenaleyh evvelece plânları nahiyeye gönderilmiş olan müessesatın keşifnameleri onlara tatbik edilsin. Nahiyeden plân tertibedip vilâyete göndermeye hacet yok, eğer öyle bir şey istiyorsa merkez evvelece göndersin.

REİS — Efendim başka söz alan yok. Madenin müzakeresinin kifayetini reyî âlinize vaz'ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü efendim.

Onuncu fıkranın tayyı hakkında Karahisari Şarki Mebusu Ali Süruri Efendi ile Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin takrirleri var.

Riyaseti Celileye

10 neu fıkranın imaline imkân yoktur. Tayyını teklif ederim.

28 Haziran 1338

Karahisari Şarki
Ali Süruri

Riyaseti Celileye

88 nei maddenin onuncu fıkrasının tayyını teklif ederim.

28 Haziran 1338

Ertuğrul Mebusu
Mustafa Kemal

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Encümen kabul ediyor efendim.

REİS — Onuncu fıkranın tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

TAHSİN B. (Aydın) — Beşinci fıkra tayziha muhtaçtır.

REİS — Şu halde 88 nei maddeyi reyî âlinize arz ediyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Beşinci fıkra halledilmemiştir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim şahsiyeti mâneviyesine aidolan kısım tashih olunabilir. Fakat ayrıca bir madde tesbit edeceğimiz için bunun bu suretle kalması daha iyidir. Mamafiye Meclisi Aliniz bilir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Beyi ve ferağ muameleleri malûmuâlinizdir ki clairei aidelerinde yapılır. Bundan maksat nahiyeye aidolan filân yerin satılması lâzımgelir diye verilen karar mı acaba? (Evet sadaları)

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti kabul edildi. Onuncu fıkranın tayyı ile maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Onuncu fıkranın tayyı ile madde kabul edildi.

TAHSİN B. (Aydın) — Beşinci fıkra ne oldu?

REİS — 94 neu maddeyi okuyoruz.

MADDE 94. — İki ve daha ziyade nahiye şûrası müessesatı hayriye ve sıhhiye vücuda getirmek, iskelelere, istasyonlara ve sair ticaret merkezlerine giden ve müştereken istifade olunan yolları inşa etmek, müşterek dereleri, su yollarını temizlemek ve bataklıkları kurutmak, amelî ziraat ve sanayii muhtelif ve leyli iptidai mektepleri açmak, tabip ve baytar ve kondoktor kullanmak, alâti ziraiye satılmak ve damızlık boğa ve aygır tedarik etmek gibi hususat için vilâyet şûrasının veya idare heyetinin tasvibiyle şirketler akdedebilirler.

REİS — Söz isteyen var mı efendim? (Hayır sadaları)

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim (Damızlık boğa) dan sonra (Ve aygır) kelimesi ilâve olunacaktır.

REİS — Efendim (Aygır) kelimesi ilâve edilmiştir. 94 ncü madde muaddeleyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. (95) nei madde okunacak.

MADDE 95. — 94 ncü maddede beyan olunan hususatın ifası için nahiye şûralarınca reyî hafî ile müntahap ikişer âzadan mürekkep bir komisyon teşekkül eder. İşbu komisyon mafevk mülkiye memurunun davetiyle nahiye şûralarının ikinci içtimaından evvel münasip bir mahalde içtima ve en büyük mülkiye memurunun veya tevkil eylediği zatın tahtı Riyasetinde inikadederek muayyen olan hususatı müşterek için icabeden masarıftan her nahiyenin tesviye edeceği niktarı mahiyetlerin derecesi istifadelerine göre takdir ve eyyamı mesaiyi tâyin eder. Her nahiyeye isabet eden hisse o nahiyenin masarifi zaruriyesine dâhildir. Aynı zamanda komisyon inşaata ne suretle nezaret ve vücuda getirilecek müessesatın kimler tarafından ne yolda idare olunacağına dair karar verir. İcabeden memurini tâyin eder ve mukarreratını alâkadar nahiye şûralarına tebliğ eyler.

REİS — Efendim bu madde hakkında söz istiyen var mı?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Geçen hafta bu madde vesilesiyle iki kazaya merbut fakat ikisi yekdiğerine mücavir nahiyelerin unutulmuş olduğunu söylemiştim. Fakat badehu yine bir noktaya ilişmek icabetti ki, o da yalnız iki kaza değil belki üç kazanın yapmış olduğu iş nasıl yapılacaktır. Fakat bu mürekkep noktaya gidilmezden evvelki nahiyeyi mürekkep addediyorum. Meselâ kendisini teşkil eden 3 köyün aralarında tesviyesi icabeden işlerin tesviye edilmesi esas bir kere tesbit edildikten sonra bu nahiyenin diğer nahiye ile komşu olan köylerinin işlerine gelince kalkıyor. Kaymakam o komisyonun reisi oluyor veyahut diğerini tevkil ediyor ve o müşterek nahiye işleri tesviye ediliyor. Arkadaşlar bu madde gayetle çetin bir maddedir. Gerçi yekten sathi görülüyor. Lâkin sathi görüldüğü nispette çetindir. Müsaadenizle izah edeyim. Biraz dikkat buyurunuz. Hurufu heca üzerine teşekkül etmiş bir nahiyenin üç köyünü tevsim ediyorum.

(B) köyü (C) köyü (E) köyü... Üç köyden müteşekkil bir nahiye. Bu köylerden her birine muvazi bir surette yine mücavir olarak, üç köyden müteşekkil bir nahiye ki; o köylerin de adı (K), (K), (M), köyü bir kere... Arkadaşlar (B), (C), (E), köyleri arasındaki müşterek işleri tesbit etmek lâzımdır. Nahiye bir kere müşkülâta uğrıyacak. Yani evvelâ bizatihi, binefsihî kendi işini tesbit edecek. Sonra birinci nahiyenin (B) köyü ile (K) köyü mücavir. Onunla da müşterek işleri var. Ve (K) köyü ile (C) köyü mücavir, onların arasında da müşterek işler var. Ve keza (E), (M) köyleri ile mücavir. Bunların arasında da müşterek işler vardır. Yani iki nahiyenin mücavir köyleri arasında müşterek işler var. Şimdi arkadaşlar birinci nahiyenin (E) köyünden şoseye umumi yol kadar bir yol yapacağız. Fakat bu yol (E) köyünden, altın kazası diyeyim müsaade buyurunuz, altın kazası ancak (Y) yolu ile şoseye vâsıl olabilir. Maatteessüf burada kayıt olmadığı için göstere miyorum. Şimdi birinci nahiyenin merbut bulunduğu birinci kazanın mücaviri bir köyünden geçerek ta şoseye vâsıl olacağız. Şu halde 1 - 2 - 3 kaza bu işle alâkadardır. Değil yalnız üç köy; üç nahiye, üç kaza alâkadardır. Bu bir komisyonla mı olacak, üç komisyonla mı olacak? Tabî üç komisyonla olacak. Çünkü üç kazaya aittir. Hattâ benim kendi meslekim itibariyle diyebilirim ki, belki dokuz komisyonla olacak. Çünkü komşu köyler şûrası vardır, komşu nahiyeler şûrası vardır ve komşu kazalar şûrası vardır. Eğer işi bu kadar iğlâka kalkışacak olursak işin içinden çıkamayacağız. Eğer vilâyet şûralarına bırakacak olursak yine hayyelessalâ. İstanbul'a bıraktığımız gibi. Efendim bendeniz şu meselelerin tahaddüsü dolaşısıyla aradan kazayı kaldırmaktan başka çare bulamıyorum. Yani kaza olsa olsa nitekim demin bir madde mucibince zabıt hulâsasını nasıl alıp da şûranın mukarreratına vâkıf oluyorsa kaymakamı ancak ve ancak böyle bir hakka malik olabilir. Yoksa kaymakamın yine beş on parça olarak komisyonla koşması veyahut «Adam sen de iş olursun» diyerek filânı tevkil etmesi gibi müsama-hakârlıklara yol açılmış olur. Yalnız bilemiyorum, pekâlâ anlıyamıyorum. Şûradan akseden bir sese göre, Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif bir teklifte bulunuyormuşum gibi addolunuyor. Katiyen değil arkadaşlar. Çünkü kazayı kaldırmıyorum. Efendim âczane iki sene evvel takdim

edip henüz müzakere buyurmadığınız Köy İdaresi Kanununun 13 ncu maddesini okuyorum.

MADDE 13. — Bitişik komşu köyler muhtarları arasında bir «Komşular Divanı» kurulur. En azdan ayda bir kere toplanır. Köylerinin, köylülerinin işlerini neticelendirir. Hassaten «Kır arayışı» ni temin etmek, «kır kolları» gezdirmek, «kır karakolları» açmak «kır postası» çıkarmak gibi temelleri atar ve bunları kuvvetlendirecek tedbirleri düşünür, bulur ve yapar,

Bu yalnız asayiş ciheti. Fakat tathirat, imarat ve sairesini koyuveriniz. Şimdi arkadaşlar, eğer bu esas köyden kazaya doğru giderse işin içinden çıkılır. Binaenaleyh işi daha ziyade uzatmamak için - çünkü burada maatteessüf harita ve plân yaparak gösterebilmek için tahtamız yok - istirham ederim, bu maddeyi tekrar encümene gönderelim. Encümen tenezzül buyurursa bendenizi davet eder, giderim ve izahatı lâzimeyi veririm.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim maddenin mulâk bir ciheti yoktur. Yalnız Hilmi Beyefendi izahatında meseleyi daha çok iğlâk eder gibi oldu. Fakat tekrar tetkik ve mütalâa buyuracak olurlarsa o tasvir ettikleri şekillerdeki nahiyelerin müşkülâtını da halletmek için bu madde kâfidir. Bir, iki veya daha ziyade muhtelif nahiyeler komisyonundan bahis buyurdular. Bu komisyon muhtelif kazalara aidolur. Biz burada bir hudut tâyin etmedik. Teşekkül edecek komisyon zannediyorum ki, tesadüf edilecek müşkülâtı halletmek için kâfidir. Ve bu maddenin heyeti umumiyesi her hangi müşterek nahiyelerin idaresindeki mesaili halletmeye kâfidir. Binaenaleyh maddenin aynen kabulü lâzımdır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Bu komisyon karar veremezse netice ne olur? Bu bir. İkinci; komisyona riyaset edecek kaymakam veya tevkil edeceği zat komisyonda ashabi reyden midir, değil midir? Komisyon meseleyi halletmez. Meselâ iki şûranın âzaları var. Bir meseleyi halletmek için toplandılar. Bir şûranın iki âzası var. Diğer şûranın da iki âzası var. Bunlar beyinlerinde meseleyi müzakere ederken halledemediler, ne olacak? Bu komisyona riyaset edecek kaymakam veya tevkil edeceği zat itayı reyde salâhiyettar mıdır?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Birinci şık fiiliyatta ihtimal ki, olabilir. Fakat bu hususta

nasıl ki, bir komisyon teşkili için bir hatve atılmıştır. İkinci bir komisyon teşkili için o salâhiyeti nezedecek bir şekil yoktur. Artık o vaziyete göre tamamıyla hallolunur ve bunda mahzur yoktur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim arz edeceğim nokta; kaymakam veya tevkil edeceği zat ashabi reyden midir? Ashabi reyden ise mesele hallolmuştur. Değil ise hallolmaz. Çünkü nahije şûrasına tâyin olunan komisyon âzasından iki zat diğer şûradan da diğer iki zat ittifak edip de bunlar fikirlerinden katiyen fedakârlık etmezlerse mesele hallolmaz. Eğer kaymakam veya tevkil edeceği zat ashabi reyden olur da tarafeynden birine temayül ederse mesele hallolur.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Encümen-de kaymakamın veya tevkil edeceği zatın sahibi rey olup olmadığı meselesi mevzuubahsolmadı. Fakat bendenizin şahsi kanaatime göre reis her halde ifayı vazife edecektir. Rey sahibi olması da evlâ bittarik doğrudur.

REİS — Efendim başka söz alan arkadaşımız yoktur. Müzakerenin kifayetini reyi âlinize arz ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görüldü.

95 nei madde okundu ve söz de söylendi. Taddilname de yoktur. Maddeyi aynen reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

MADDE 99. — Mafevk memurini mülkiyenin nezareti altında alâkadar nahije müdürleri komisyon kararlarını mevkii tathika vaz'eyler. İnşaata dair lâzımgelen mukaveleleri tanzim ve muntazam bütçe dâhilinde sarfiyatı icra eder. Komisyonun usulü muhasebesi nahije usulü muhasebesinin aynıdır.

REİS — Efendim bu madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Efendim söz istiyen yoktur, encümenden izahat talebeden de yoktur. Maddeyi muaddeleyi reyi âlinize vaz'ediyorum. 99 neu maddeyi muaddeleyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

2. — *Erzurum Mebusu Necati Beyin mezu-niyetinin temdidine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Divandan bir temdidi mezu-niyet kararı gelmiştir. Onu okuyoruz :

Heyeti Umumiyyeye

Erzurum Mebusu Necati Beyin rahatsızlığı hasebiyle 5.VII.1338 tarihinden itibaren iki ay müddetle mezuniyetinin temdidi Divanı Riyasetin 25.VI.1338 tarihli on altıncı içtimaında tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

B. M. M. Reisisanisi
Hüseyin Rauf

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Geçen gün, bundan bir hafta evvel temdidi mezuniyetin kabul edilmemesi hususunda Meclisi Âlice karar verilmişti. Eğer verilen karardan bir hafta sonra vazgeçiliyorsa ona bir şey diyemem... Bu nasıl olur?... Yuf Meclisin şeref ve haysiyetine... Bu Meclisi Âli sebat edemiyoruz diye ya bu ka-

rardan vazgeçmeli veya bu kararı kabul etmemeli.

REİS — Efendim bu arkadaşımızın fevkalâde hastalığına binaen temdidi mezuniyetini Divanın ekseriyeti tensibetti. Zira fevkalâde rahatsız olduğunu hepimiz biliyoruz, arkadaşlar da biliyor.

HAKKI B. (Van) — Meclisin Heyeti Umumiyesi de bilir, verem hastasıdır.

REİS — Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim Nahiye Kanununun yüz üçüncü maddesinin altıncı fıkrasının müzakeresine başlayacağız.

On dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 2,55

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,50

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİP : Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim celse küşadedildi. (107 nci) maddenin altıncı fıkrasını müzakere edeceğiz ki, (103 nci) madde olmuştur.

Fıkra (6) — Köylerde zarar ika eden kurt, yabani domuz ve sair vahşi hayvanatın itlâf ve ihması için sürekl avları tertibeder.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim maddede ufak bir tadil yapılacaktır. Köylerde zarar ika edecek yalnız kurt, yabani domuz ve sair hayvanat değildir. «vahşi» tâbirinin yerine «muzır» kelimesi ilâve edilerek «sair suretle de tedabir ittihazı» şeklinde tashihi lâzımdır. Malûmuâliniz, vahşi denilince bundan kuşlar filân maksudolmuyor. Onun için encümen, muzır tâbirini kabul etti. Sonra yalnız sürekl avı denilmiş; halbuki başka başka tedbir de yapılabilir. Binaenaleyh (başka surette de tedabir ittihazı lâzımgelir) kaydını da koyuyorum.

NECİB B. (Ertuğrul) — Encümenin teklifini aynen yazalım.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Altıncı fıkra şu suretledir : «Köylerde ika mazarrat eden kurt, yabani domuz ve sair muzır hayvanatın itlâf ve ihması için sürekl avları tertibeder ve başka suretle de tedabir ittihaz eyler.»

REİS — Efendim fıkra şu şekli alıyor :

«Köylerde ika mazarrat eden kurt, yabani domuz ve sair muzır hayvanatın itlâf ve ihması için sürekl avları tertibeder ve başka suretle de tedabir ittihaz eyler.»

REİS — Efendim fıkrayı reyi âlinize vaz' ediyorum. 6 nci fıkrayı tashih veçhile kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul olundu.

Fıkra 7 — Tehlike melhuz olan maâli in-

hidam binaları masrafı sahiplerine aidolmak üzere yıktırır veya tamir ettirilir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bu maddede ufak bir tadil yapıyoruz. «Tehlike melhuz olan maili inhidam binaları Kanunu mahsusuna tevfiikan yıktırır veya tamir ettirir.»

BESİM ATALAY B (Kütahya) — Maili inhidamın türkçesi yok mu?

RİFAT B (Tokad) — Kanunu mahsus yoktur.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Ebniyeler hakkında bir kanun varmış. O kanunda ne gibi haneler yıktırılıyor diye salâhiyet tertip ve tesbit **edilmiştir efendim.**

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Belediye Kanununda, bu kabîl binaların yıktırılması için evvelâ hane sahibine ihtar edilir.

REİS — Efendim fıkrayı reyinize arz ediyorum.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim evvelâ sahibi haberdar edilmek lâzımgelir. Bunu bilmek isterim.

REİS — Efendim yedinci fıkranın şekli mu-sahhahını okutuyoruz.

Fıkra 7 — Tehlûke melhuz olan maili inhidam binaları kanunu mahsusuna tevfiikan yıktırır veya tamir ettirir.

REİS — Efendim yedinci fıkrayı..

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bu hilâfi salâhiyet bir meseldir, verilen salâhiyet vâsidir. Nahiye müdürü köylerde canı istediği adamların hanelerini gareze mebni yıktırır, birçok şeyler yapar. Bunun için şûranın kararıyle yıkılması lâzımdır. Bu kanundan maksat halkın huzur ve rahatını selbeden ahvali menetmektir. (Kanunu mahsusunu var sadaları.) Kanunu mahsus ile olmaz. Malûmuâliniz keşif, filân olmazsa..

REİS — Efendim yedinci fıkrayı encümenin tadili ve hile reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Fıkra 8 — Panayır veya pazar mahallerinde ve sair içtima yerlerinde intizamı muhafaza ve halkın huzur ve rahatını selbeden ahvali bertaraf eder.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Yalnız panayır veya pazar mahallerinde veya sair içtima yerlerinde mi intizamı temin etmek lâzımdır?

(Betahsis sadası) Evet efendim, betahsis gece saat on buçukta, yanbaşımındaki gürültüyü de menetmesi lâzımdır. Ben burada geceleri uyku uyuyamıyordum. Lehülhamd şimdi o gürültülü mahalleden kurtuldum. En hür olan Avrupa'da, İsviçre'de geceyasında yavaş yavaş bir piyano bile çalınmaz. Halbuki bizim memleketimizde geceleri en ziyade gürültüler yapılır. Binaenaleyh bu fıkra katıyen, katıbeten zaittir. Müdürün vazifesi, tabiatıyla bu gibi asi-yiş ve istirahatî umumiyeyi teminden ibarettir. Bunun tayyını teklif ediyorum. (Hayır sadaları)

REİS — Efendim başka söz alan arkadaşımız yoktur, tay teklifi de yoktur. Binaenaleyh sekizinci fıkranın müzakeresinin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. **Kabul edilmiştir.** Tay teklifi olmadığı cihetle fıkrayı aynen reyî âlinize arz ediyorum. 8 nci fıkrayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. 8 nci fıkra kabul edilmiştir.

Fıkra 9 — Sokaklar ile meydanların ve pazar mahallerinin tathirat ve tanzimatına itina ve abdesanelerden müzahafatın sokaklara, meydanlara akmasını, sokaklardan geçenlere zarar verecek veya taaffünatı mucibolacak suların pencerelerden sokağa dökülmesini ve çöp ve gübre gibi mütaaffin ve mızırır sıhhat şeylerin sokaklara ve meskûn mahaller kurbuna atılmasını meneder ve sokakların bâzı münasip noktalarının tenvir edilmesi ve sokaklardan tahta, taş, toprak ve kerpiç gibi levazımı inşa-ıye ve sairenin kaldırılmasını temin eyler.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim bu fıkranın bidayetine bir cümle ilâve ediyoruz : «Şürbe salih sular ile lâğımların hüsnümühafazasını temin ve sokaklar ile... ilâh» sonra, (taaffünatı mucibolacak denmiş, burada (taaffün) denilmesi daha muvafıktır. Binaenaleyh (taaffünatı) kelimesini (taaffünü) şeklinde tashih ediyoruz.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Soba bo-rularının sokağa çıkmış kısımları vardır ki bunlardan pis şeyler akar. Binaenaleyh bunlar ne olacak?

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim onlar teferruattandır. Bittabi onlar da dâhildir.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim fıkrada «Sokakların bâzı münasip noktaları-

nın tenvir edilmesi, sokaklardan tahta, taş, top-
rak ve kerpiç gibi levazımı inşaie ve sairinin
kaldırılması.» deniyor, halbuki ev yaptıracak bir
adam bittabi bu gibi levazımı inşaieyi kapı-
sının önüne koyacaktır, başka nereye koysun?

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. — Nahiyenin muhiti içtimaisi onu tâyin eder. Esasen kanun dairesinde harice çıkılmadığı takdirde ona bir şey denilemez. İkaı zarar ederse kaldırılır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bunları buradan kaldırarak adam nereye götürecekt?

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. — Dâhildir efendim, anlaşılıyor.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, bu fıkranın tertibinde bir defa hata vardır. En sonuncu cümle birinci cümle olmak iktiza eder. Fakat o cihet bertaraf.. Meskûn mahaller kurbuna mütaaffin şeyler atılmıyacak.. Elbette bu mütaaffin şeyler meyânında lâşeler de dâhildir. Zannımea lâşeler bait yerlere bile atılamaz. Doğrudan doğruya mutlaka bir çukura gömülür. Sonra sokakların bâzı münasip cihetlerinin tenviri.. Zengin bir köy, bir nahıye bâzı münasip noktalar denince bâzı haleti ruhiye iktizasınca bunu bâzı noktalara hasreder. Halbuki onun hüçesi o nahiyeyi, o köyü mükemmel bir surette tenvire muktedirdir. Şu halde «Bâzı münasip noktalarının» kaydının kaldırılmasını teklif ediyorum.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. — Esasen anlaşılıyor efendim. Madde aynen kaldığı takdirde mucibi tay değildir.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Burada birtakım Arapça kelimeler görüyorum. Geçenlerde tahti karara alınmıştı. Meselâ muzır taaffün, muzahrafat gibi kelimeler.. Bilhassa muzahrafat kelimesi Arapça da bizim kullandığımız mânada değildir. Biz onu yanlış almışız. Bu kelimeler değiştirilmelidir. Yine meselâ yukarıda (sürek avı) denilmiş, bu da (sürgün) avıdır. Osmanlı tarihinde buna (sürgün avı) namı verilir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim anlaşılır.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Sen anlarsın, ben anlarm, fakat bakarm herkes anlarm mı? Köylü anlam mı? Riea ederim bu Arapça kelimeler değışsin.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bunun için ayrı bir takrir verirsiniz. Heyeti Celile nazarı itibara alırsa kabul ederiz.

TAHSİN B. (İzmir) — Efendim zabıtayı belediyeye ait pek çok mevad vardır ki bu fasla, bu maddeye girmemiştir. Onun için rüfekayı muhtereme birçok sualler sordu. Daha 40-50 soru sorulabilir. Daha sıra gelmemiş 222 nci madde de var: «Vilâyet ve kaza merkezlerinde şimdiye kadar belediyelerin ifa ettikleri vazaiif ve haiz oldukları salâhiyet bade-ma nahıye müdür ve heyetlerine intikaleder.» deniyor. Şimdi 9 neu, 10 neu, 11 nei, 12 nei fıkralar tamamıyla zabıtayı belediyeye ait vazaiiftir. Demin arz ettiğim veçhile buna mütaallik daha birçok mevad vardır. Meselâ rüfekadan birisi, soba borularından çıkacak şey ne olacak dedi. Belki diğeri de «Kasapların kafesi ne olacak, zabıtayı sıhhiye ne olacaktır?» diye soracaktır. Müsaade buyurusanız bu fıkraları buradan çıkaralım, yalnız «Nahıye müdürleri Belediye Kanunıyla taayyün eden vazaiifi takibeder» diyelim. Çünkü buraya sarahaten girmesse, girmiyen şeyleri nahıye müdürünün takibetmiyeceği mânası çıkar. Zabıtayı belediyeye ait vazaiifin hepisini buraya koymak Belediye Kanununu aynen buraya geçirmek demektir. Fıkralar çıksın ve yerine «Nahıye müdürü nizamati belediye ile mütaayyen olan vazaiifi takibeder» diyelim. Çünkü zabıtayı sıhhiye var, zabıtayı belediye vardır. O halde buraya dâhil olmayan şeyler ne olacak? Yani nahıye müdürü kendisine müracaat edenlere «Kanunda yeri yoktur.» mı diyecek, ne diyecek? Nizamati belediye de malûmuâliniz birçok şeyler tadadeylediği cihetle bunları meskût bırakıverssek olmaz. Binaenaleyh «Nizamati belediyede ve sıhhiyedeki mevaddı takibeder.» dersek, soba borusu da girer, kasabın kafesi de girer, hepsi girer. (Doğru doğru sesleri)

MUSTAFA SABRİ Ef. (Sürid) — Tahsin Bey biraderimizin buyurdıkları çok doğrudur. Mesaili cezaiye içtihat ile hükmolmaz. Şimdi burada muayyen ve musarrah olan şeyler için nahıye müdürü ceza hükmeder. Fakat muayyen olmayan hususatta içtihat ile amel edemez. Binaenaleyh fıkra nakıstır. Bendeniz de Tahsin Beyin ifadelerinin kabulünü teklif ediyorum.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim Belediye Kanunu bâzı ahkâmı kazaiyeye tâbi. Halbuki Nahiye Şûraları Kanununda ahkâmı kazaiye tefrik edilerek nahiyelere verilmiştir. Belediye Nizamnamesini veya Kanununu tatbik edecek olursanız ahkâmı kazaiyeyi de tatbik etmek lâzımgelir. Yalnız bu doğru dan doğruya müdürün ifa edeceği vazifei iptidaiye olmadığı için tashih edilmesi lâzımgelir. (Çok doğru sesleri, hiç de doğru değildir sadaları)

REİS — Efendim 9 ncu fıkranın müzakeresinin kifayesini reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın müzakere nin kifayeti kabul edilmiştir.

Efendim Müstafa Kemal Beyin takriri var:

Riyaseti Celileye

9 ncu fıkranın «Levazımı inşaiye ve sairenin» den sonra «Mürur ve ubura mâni olan kısmının kaldırılmasını temin eden» şeklinde tadilini teklif eylerim.

Ertuğrul Mebusu
Mustafa Kemal

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Reis Bey takririmi izah edeyim. Efendim son fıkrada; «Tahta, taş toprak ve kerpiç gibi levazımı inşaiye ve sairenin sokaklardan kaldırılmasını temin eyler.» diyor. Halbuki bu gibi levazım meselâ bir ev inşası için oraya getirilmiş dökülmüştür. Eğer bunlardan mürur ve ubura mâni olacak varsa kaldırsın. Yoksa hepsini dâhil ederse bu mesele olamaz. İmkânsızdır. Orada bulunan şeyleri nereye kaldırsın efendim?

TUNALI HİLMİ B. (Bozü) — Bey arkadaşımızın ifadeleri bir hadîsi şerife taban tabana zıttır. Belediyenin ruhu işte bu fıkradır.

REİS — Efendim Mustafa Kemal Beyin takririni maddede bir kelime tadilinden ibarettir: «Levazımı inşaiye ve saireden» sonra «Mürur ve ubura mâni olan kısmının kaldırılmasını temin eder.» suretiyledir. Bunu kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. İzmir Mebusu Tahsin Beyin takririni okuyorum.

Riyaseti Celileye

103 ncü maddenin 9, 10, 11, 12, 13 ncü fıkralarının tayyî ile nahiye müdürleri kavanin ve nizamâtı belediyede zabıtai sıhhiye ve be-

lediyeeye ait bilcümle hususâtı takip ve icra eder diye beş fıkranın tadilini teklif ederim.

İzmir Mebusu
Tahsin

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Encümen, beyefendinin fikrine iştirak etmiyor. Çünkü burada kül halinde zikrediliyor. Sonra en son bir maddesinde zaten nahiye ve belediyelere ait salâhiyet veriliyor. Binaenaleyh 222 ncü maddede bunlar vardır. İşte bu maddeye binaen ayrıca bu fıkraların tayyedilmesi lüzumsuz kalıyor. Efendim bilhassa burada bunlar tasrih edilmekle daha ziyade lâyihanın heyeti umumiyesine bir sarahat veriyoruz. Ne kadar fazla tafsilât verecek olursak maksadı daha iyi temin etmiş olacağız. Onun için bunlar her halde fazla değildir, kalması zaruridir. Ayrıca belediyelere ait bir kısım vazâifin nahiyeeye verildiğinin kanunun en son maddesine tasrih suretiyle ilâvesi lâzımdır.

ÂTİF B. (Bayezid) — O halde öylece kal-sın efendim.

REİS — Efendim Tahsin Beyefendi burada takririni izah etti. Tahsin Beyin takririni bir daha okutuyorum.

(Tekrar okundu.)

Efendim, İzmir Mebusu Tahsin Beyin takri-ri veçhile 9, 10, 11, 12, 13 ncü fıkraların tayyî ile maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Ekseriyet olmadı. Sonra Operatör Emin Beyin bir takririni var. Fıkranın aynen ipkasını teklif ediyor. Şu halde fıkrayı aynen reye koyuyorum. Mazbata Muharririnin izahatı veçhile dokuzuncu fıkrayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Onuncu fıkrayı okuyoruz.

Fıkra 10 — Kahvehane, gazino, lokanta, han, hamam, otel ve fırınları ve kasap dükkânlarını, pazar ve panayır yerlerini ve emsali umumi mahalleri teftiş eder ve buralarda fevaidi sıhhiyeyi tatbik ettirir.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, burada da ufak bir matbaa hatası var. «Ve emsali umumi mahalleri teftiş eder» den sonra «Kavaidi sıhhiyeyi tatbik ettirir» olacak. Halbuki matbaa hatası olarak (Fevaidi sıhhiyeyi tatbik ettirir) yazılmıştır. Bu yanlıştır. «Ve emsali umumi mahalleri teftiş eder ve kavaidi sıhhiyeyi tatbik ettirir.»

Reis — Efendim söz istiyen yok. Onuncu fıkrayı reyî âlinize arz ediyorum. Encümenin tas-

hihi veçhile 10 ncu fıkrayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 11 — Ekmeğin temiz ve pişkin olmasına ve hasta hayvan etleri satılmamasına dikkat ve muhilli sıhhat mekûlâtın fûruhtunu meneder.

REİS — Efendim bu fıkra hakkında söz istiyen yok. Yalnız Tokad Mebusu Rifat Beyin bir tavrı vardır. Okuyoruz.

Riyaseti Celileye

11 nci fıkranın başına (Ekmeğin kemayar olmamasına, temiz ve pişkin olmasına ilâhirihi...) suretiyle tadilini teklif ederim.

Tokad Mebusu
Rifat

REİS — Efendim bu tavrı nazarı itibara alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazarı itibara alınmamıştır.

11 nci fıkrayı kabul edenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Fıkra 12 — Evzan ve ekval ve mikyasatın ayarına dikkat eder.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, maatteessüf diğer bir maddeyi kaçırdım. Fakat yine garip tesadüf bunda da hata var. «Dikkat eder.» Pekâlâ, sonra ne olacak, söz mü bu? Ekmeğin temiz ve pişkin olmasına dikkat eder. Aşağıda evzan ve ekval ve mikyasata da dikkat eder. Dikkatten sonra ne olacak? (Kanun var sesleri) Dikkat eder olmazsa ne olacak? Rica ederim arkadaşlar hiç olmazsa haysiyeti kanuniyeye göre idarei kelâm ediniz.

REİS — Mazbata Muharriri Bey, başka bir teklifiniz var mı efendim?

MAZBATA MUHARRİRİ HİLMİ B. — Hayır efendim yoktur.

REİS — 12 nci fıkrayı reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 13 — Ölen hayvanı masarifi sahiplerine aidolmak üzere köyden uzak mahallerde Kavanini Sıhhiyenin tâyin eylediği derinlikte kazdırılan çukurlara defnettirir.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim bu fıkrayı noksan görüyorum, ya sahibi olmazsa.

ÂTIF B. (Bayezid) — Belediye yapar.

REİS — Efendim fıkrayı aynen reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 14 — Ahlâka mugayir ve hissiyatı diniyeyi rencide eden her türlü tiyatro, sinema ve saire manazırı ve âdabı umumiyeye mugayir ahvali meneder.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — 14 nci fıkranın «Âdabı umumiyeye muhalif ahvali, ve tiyatro, sinemada ahlâka mugayir ve âdabı umumiyeye muhalif ve hissiyatı diniyeyi rencide eden her türlü oyun ve sair manazırı meneder.» şeklinde olması muvafıktır.

HÜŞEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bu maddenin tefsirinde köylüler biraz düşünürler. «Ahlâka mugayir» den sonra «Hissiyatı diniyeye mugayir olan harekât» kaydına lüzum yoktur. Her türlü denildiği zaman sinema memnu olur. Halbuki biz köylülerin bütün bedayiden mahrum yaşamalarını istemeyiz. Bu «Her türlü» kaydını kaldırmalıdır. Yalnız bir arkadaşın da söyledikleri gibi «Âdaba mugayir» den sonra «Olan» kelimesinin ilâvesi lâzımdır. «Hissiyatı diniyeyi rencide eden» olmaz. «Âdaba mugayir» denildikten sonra «Olan» kelimesi yazılmalı, «Her türlü» kelimesi de kaldırılmalıdır efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bu gayetle mühim bir fıkra. Beyler içtihat kelime mübeccellesini kullanmıyacağım. Çünkü katiyen bu esasa taallük etmez bir mesele ruhiye karşısındayız. Musul'da Yunus köyünde bulunuyordum. Taştan yapılmış kafeslerde küçük ve fâsıla ile açılmış delikler vardır. Bunlar elli sene evvel yokmuş. Orada bulunan Türkoğlu Türk muhtar bana dedi ki; işte bu delikler açıldığı günden beridir ki, bu memleket mahvolup gidiyor. İstanbul'da görüyorsunuz, kadınlar apaçık... Şimdi arkadaşlar tekrar ediyorum, bu içtihat noktasından ve hissiyatı ruhiye itibariyle düşünülecek bir meseledir. Bizim nahiyeye, köye bir sinema geliyor. Ahlâkiyat itibariyle mevzu son derece ulvi, fakat nasılsa bu esnada bu oyun oynanılmakta iken o esnada bir delikanlı ile bir kız koltuk koltuğa bulunarak geçiyor. Halbuki bunlar hayal... Vay ahlâka mugayir, kapatın burasını. Diğer taraftan köylü öyle manzara karşısında bulunuyor ki, yerden göğe kadar haklı, müdüre müracaat ediyorlar, müdür hayatını Avrupa'da geçirmiş gayet serbest fikirli bir adam... (Öyle bir adam müdür olmaz sesleri) Arkadaşlar müdür köyünden çıkmamış, katiyen dünya yüzü görmemiş. Fakat mütalâat ve içtihat sayesinde ve bu yüzden maatteessüf sükûtu

ahlâka uğramış. (Böyle şey olmaz sadalar) Olur efendim. Şimdi arkadaşlar yerden göğe kadar namus ve iffet itibariyle köylü haklı iken müdüre müracaat ediyorlar. Vay mütaassıp herifler, diyerek köylüyü kovuyor. Düşündüm, düşüüdüm. Bunun ikisinin ortasını buldum. (Handeler) Arkadaşlar, bu salâhiyeti - zaten salâhiyeti kazaiyeyi haiz olan - nahiye heyeti idaresine verelim. Zannınca vasatısı budur ve ancak bu işte mutavassıt olabilecek nahiye heyeti idaresidir. Hiç olmazsa hata ile karar verirlerse memleketin bir heyeti hata eder; savapla karar verirlerse memleketin bir heyetidir ki, savapla karar verir. Bu baptaki takririmi takdim ediyorum.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — **Efendim bu fıkradaki** (Hissiyatı diniyeyi rencide eden) sözünün **sahai ilimde bir yeri yoktur.** Çünkü diyanet hissi değildir, edyan vahye ve ictibada müstenittir. Binaenaleyh bu cümle yerine «Ahkâmı diniyeye mugayir» tâbiri konulursa daha güzel olur. Bu münasebetle Heyeti Aliyenize bir hikâye arz edeceğim : Bizim memleketimizde Resul Paşa namında bir belediye reisi vardı. O zamanlar memleketimize bir tiyatro geliyor, icrayı lûbiyat etmek istiyor, halbuki halk bunları istemiyor. Oyuncular valiye istida veriyorlar, vali belediyyeye havale ediyor. Belediye de zürefadan (Dede Efendi) isminde bir kâtip vardı, reis, istidayı kâtibi mumaileyhe veriyor. Ne diyelim diyor? Belediye reisi **âkil bir zat, düşünüyor, iki kuvvetin arasında kalmış, diyor ki; bu istidaya elâstiki bir şey yapınız. Yani, hem oynasın, hem oynamasınlar. Bazan böyle şeyler olur. Onun için «Hissiyatı diniye» yerine ahkâmı diniye dersek daha muvafık olur. Çünkü hissiyatı diniye tâbirinin mânası yoktur.**

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Evvelâ Hilmi Beyefendinin maddenin lehinde mi, yoksa aleyhinde mi bulduklarını anlıyamadım. Zannederim binnetice kabul buyurdular.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Hakkında söyledim.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. — Evet, aşağı - yukarı zannederim ufak bir tadille kabul buyurdunuz. Sonra, Nusrat Efendi Hazretleri, «Hissiyatı diniye» tâbirini muvafık bulmuyorlar. Fakat zannederim ki; bu tâbir her vakit kullanılır ve kavaninimize de girmiştir. Meselâ; «Hissiyatı diniyeyi rencide» denilir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Bu tâbir Avrupa kitaplarından aynen tercüme edilmiş bir tâbirdir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Tiyatro, sinema ahvali umumiyesi itibariyle belki ahkâmı diniyeye mugayirdir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hayır, değildir. O temsildir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Hayır, değildir. Meselâ bakınız; Meclisi Millide müzika çalıyor, müzika çalmak ahkâmı diniyeye mugayir değildir. Bir şeyde ki menfaat vardır, o ahkâmı diniyeye mugayir değildir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Nöktai nazarı âlileri anlaşıldı, efendim.

REİS — Efendim, başka söz alan arkadaşımız yok. İki tadilname vardır.

Riyaseti Celileye

On dördüncü fıkradaki (Her türlü) kaydımın tayyını teklif ederim.

Erzurum
Hüseyin Avni

Riyasete

14 neü fıkradaki, «Âdabı umumiyeye mugayir ahvali» denildikten sonra, «İdare heyeti kararıyle meneder.» denilmesini teklif ederim.

Bolu
Tunalı Hilmi

REİS — Hüseyin Avni Bey (Her türlü) kelimesinin tayyını teklif ediyor. (Her türlü) kelimesinin tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın, efendim. Kabul edilmedi. Zannedersem Hilmi Beyin tadil teklifinde; «Yalnız müdürün rey ile olmasın», «İdare Heyetinin rey ile olsun.» diyor. Efendim, Tunalı Hilmi Beyin tadil teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Beyefendi, her türlü tiyatro memnu mudur, efendim? Bu kaydı ihtirazidir. «Âdabı umumiyeye mugayir olan her türlü» şeklinde olursa anlarım.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Arkadaşlar, esası tetkik buyuruyorlar. Halbuki fıkra şu şekle girdi : «Âdabı umumiyeye muhalif ahvali ve tiyatro ve sinemada ahlâka mugayir olan ve hissiyatı diniyeyi rencide eden her türlü oyun ve sair manazırı meneder.» şeklinde olduğu zaman mesele temin edilmiş olur, efendim.

REİS — Efendim, encümenin tashih ettiği şekilde fıkrayı reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim. On beşinci fıkrayı okuyoruz :

Fıkra 15 — Kıptileri, faleci ve üfürükçü gibi itikadâtı bâtilayı nesreden eşhası icrayı sanattan meneder.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, biraz da müdafaam kıptiler hakkında olmaktadır. Fakat bu şekilde değil tabii..

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Müsaade buyurunuz. Tadil var, okuyayım. Kıptileri kaldırıyoruz. Maddenin encümen; «Faleci ve üfürükçü gibi icrayı sanat eden kimseleri icrayı sanattan meneder.» şeklinde tashihini düşündü ve (Kıptiler) in kaldırılması suretiyle tadil etti.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ahmed Bey lütfen maddeyi okur musunuz?

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. — Efendim, okuyorum : «Faleci ve üfürükçü gibi itikadâtı bâtila nesreden eşhası icrayı sanattan meneder.»

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, hepinizin mesmuu olan bir de kırlangıçlar vardır. Bunlar bâzi kimselerin gözlerindeki perdeyi almak bahanesiyle perdeyi aşağıya iterler. Bir gün görür, ertesi gün görmez. Gözü kör ederler. Binaenaleyh, bu kırlangıçları da buraya dercetmek zaruridir. Bunu Kemali ehemmiyetle rica ederim.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim, bâzi köylerde bâzi kimseler birer heybe alırlar bulgur toplarlar, dilencilik yaparlar, bunları ne yapacağız? Bunlar da falcıdan, üfürükçüden ziyade ikâ zarar ederler. Binaenaleyh falcıdan ve üfürükçüden sonra «Dilenciler» kaydının ilâvesini teklif ederim.

TAHSİN B. (Aydın) — Efendim Kırlangıçlar buyurdular. Her yerde bunun mânasını bilmezler. Halk, Hükümet bizi kırlangıçlardan neden men ediyor diyecek.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim madde yine zaftan ibaret bir şeydir. Arkadaşlar üfürükçüler, falcılar itikadâtı bâtila neşretmez. Dünyada bu kadar zafile yazılmış bir cümle yoktur. Bunlar var mı para? Seni iyi edeceğim. Var mı para, senin derdinin dermanını bulayım. Bunların sanatı bundan ibarettir. İkincisi (İcraı sanattan meneder.) cümlesi... Vâzı kanun

olan kimseler kalemlerine biraz sahibolmalıdır. Arkadaşlar bunu söylemek, böyle bir yalanlancılığın, dolandırıcılığın, aldatıcılığın sanat olduğunu kabul etmek demektir. Dünyada üfürükçülük gibi bir sanat yoktur. O, bir sanatı kâzibedir. Binaenaleyh bizim maksadımızla katiyen zıttır. Arkadaşlar uzatmıyorum. Binaenaleyh 15 ne fıkramın şu suretle tadilini teklif ediyorum. Faleci, üfürükçü...

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim Evliya Çelebi onu sanayiden addediyor.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — «Faleci, üfürükçü ve mütatabbip gibi kimseleri halkı ifalden meneder.»

REİS — Efendim söz alan arkadaşımız kalmadı. Kifayeti müzakereyi reyinize arz ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görüldü.

Riyaseti Celileye

Kıptilerin bilâaram memleketin her tarafında dolaşmalarından ahali çok zarar görmektedir. Yerli kıptiler hayvan hırsızlığı ile melûf oldukları gibi İran kıptileri de kesretli ve kuvvetli olduklarından cinayet dahi irtikâbetmektedirler. Bunları nahiyeler dâhilinde geştügüzardan men etmek nahiyenin cümle salâhiyetinden olması icabeder. Binaenaleyh 103 neü maddenin on beşinci fıkrasının herveçhi âti tadilini teklif ederim:

Fıkra 15 — Kıptileri köyden köye gezmekten ve faleci ve üfürükçü gibi itikadâtı bâtilayı nesreden eşhası icrayı sanattan meneder.

20 Haziran 1338

Kayseri Mebusu

Âtîf

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. — Efendim Kıptiler meselesi encümende dârudiraz tetkik ve müzakere olundu. Esasen bu mesele nahiyeye ait değildir. Hükümetin heyeti umumiyesine aittir. Diğer kazaları da alâkadar eder. Onun için ayrıca Hükümet tarafından talimat belki de neşredilmiştir. Binaenaleyh burada Kıptilerin kaldırılmasını muvafık gördük, çünkü bu bir hususi meseledir. Bunlar memleketin bir tarafından kalkmış, diğer tarafına gidiyor. Her tarafta gezmelerine müsaade bahşedilmiştir. Sonra bunlar bir nahiyenin hududuna girince

durun, diyecekler. İşte bu nazarı itibara almış ve Hükümetçe bir talimatname neşrolunmuştur. Bu mesele Hükümetin heyeti umumiyesine aidolduğu için buradan Kıptiler kelmesinin kaldırılmasını muvaffak buldum, encümen namına...

Riyaseti Celileye

15 nei fıkranın şu veçhile kabulünü teklif ederim. Falcı ve üfürükçü ve mütatabbip gibi kimseleri halkı iğfalden meneder.

Bolu
Tunalı Hilmi

(Üfürükçü kelimesi nedir? sadaları)

Riyaseti Celileye

Neşreden eghastan sonra (ve dilencilikleri) kaydının ilâvesini teklif ederim.

Siird
Mustafa Sabri

Riyaseti Celileye

Kıptileri tâbirinden sonra (Şeyh ve derviş kisvesinde birtakım falcı ve üfürükçü) tâbirinin ilâvesini teklif ederim.

Tokad
Hamdi

REİS — Efendim takrirlerden birisi Âtîf Beyin takriri, encümenin kaldırdığı Kıptilere ait ahkâmı ihtiva ediyor. Bunu evveleminde reyî âlinize arz ediyorum.

(Âtîf Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Efendim Tunalı Hilmi Beyin takririni reyî âlinize arz edeceğim.

(Tunalı Hilmi Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bu şekilde fıkranın tadilini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi.

(Mustafa Sabri Efendinin takriri tekrar okundu.)

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Reis Bey müsaade buyurursanız söz istiyorum. O dilencilğin men'i için ayrıca bir kanun ve talimatname ister. Dilencilik meselesi bizim memleketimizde büyük bir meseledir. Onun için böyle bir kelime ile menetmek doğru değildir. Dilenciligi menedeceksek böyle olmaz. Ayrıca bir kanun yapmalıyız.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim dilenciligi sanat ittihaz edenler...

REİS — Efendim şimdi okunan Mustafa Sabri Efendinin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi.

(Tokad Mebusu Hamdi Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Hamdi Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Fıkra'yı aynen reyinize arz ediyorum. 15 nei fıkra : Falcı ve üfürükçü gibi itikadâtı bâtılâyı negreden eghası icrayı sanattan meneder.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — İtikadâtı bâtıla zannederim fazladır ve encümen de bu ciheti kabul eder.

REİS — Efendim on beşinci fıkrayı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim fıkralar bitti. (104) neü maddenin müzakeresine başlıyoruz.

Madde 104. — Nahiye müdürü nahiyenin mümessili, vasıtai icraiyesi sıfatıyla vazâifi âtiyeyi ifa eyler :

1. — Zıyamdan ve zarar hasarından mesul olduğu nahiye emval ve emlakini hüsnümühafaza ve idare ve bu bapta muktazi tedabir ve muamelâtı ittihaz ve ifa, her sene nahiyeye ait emvali menkule müfredat cetvelini tanzim ve nahiyeye mütaallik evrak, defatir, senedat ve saireyi muhafaza eder.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim burada bir ve noksanlığı vardır. Matbaa hatası olacak. (Nahiye müdürü nahiyenin mümessili ve vasıtai icraiyesi) olacak. Bir ve lâzım. Keza birinci fıkrada «Zıyamdan zarar hasarından» denmiş. Yine bir ve ister. «Zarar ve hasardan» şeklindedir.

REİS — Efendim söz istiyen yok. 104 neü maddenin birinci fıkrasını reyî âlinize vaz' ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 2 — Nahiye kâtibi ile birlikte bütçeyi ihzar, şal muhasebesini liecittetkik Meclise tevdi, nahiyeye ait rüsum ve varidatın ve icar ve iltizam bedelâtının vakit ve zamaniyle tahsilini temin ve tahsisatın muntazaman muhtasunlelerine sarfını emir, âzadan iki kişinin iştirakiyle nahiyeye ait müzayedat ve münakasatı alenen icra, nahiye rüsum ve varidatını tâlipleri uhdelerine ihale, nahiye için lüzum görülen taahhüdât ile nahiyeye mütaallik mercilerince usulünde tasdik edilmiş olan hususata

dair akdolunan mukavelâtı imza ve tahtim eyler.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bendenizce nahiye kâtibi ile birlikte tâbirine lüzum yoktur. Nahiye müdürü kendiliğinden o vazifeyi yapacaktır. O vasıtai icraiyesidir. Kâtibi yazmaya lüzum görmüyorum.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — «Kâtip» kelimesini burada gösterecek olursak, biraz daha kuvvetli olur ve kâtip nahiye müdürü ile birlikte daima çalışsın.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Mânası yoktur. Vazifesi bütçeyi hazırlamaktır. Kimle yazarsa yazsın, vazifesidir.

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Sonra burada ufak bir kelime vardır. Onu arz edeyim. Sal muhasebesini lieclittetik «Meclis» yerine «Şûraya» tevdi, nahiyeye ait rüsum ve varidatın ve icar ve iltizam bedelâtının vakit ve zamaniyle tahsilini temin; burada bir (ve) fazla ve tahsisatın muntazaman muhtassunlehlere sarfını emir, âzadan iki kişinin iştiraki denmiş, onun yerine (Heyeti idare ile nahiyeye ait muzayedat ve münakasatı alenen icra... ilâh.) encümen bu suretle tashihini ve tadilini istiyor.

TAHSİN B. (Aydın) — Nahiye Müdürü esasen nahiye heyeti arasındandır. Binaenaleyh iştiraki fazla olur. Doğru değildir. Nahiye müdürü heyeti idare ile nahiyeye ait ilâahirihî. Denmelidir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Tahsin Beyfendi buyuruyorlar ki iştiraki kaldıralım. Daha muvafık olur diyorlar. Encümen de muvafakat eder.

REİS — Efendim başka söz isteyen yoktur. Hüseyin Avni Beyfendi «Nahiye kâtibi ile birlikte» tâbirinin kaldırılmasını istiyor. Encümen de kabul ediyor. Bunu kaldırdıktan ve sair tadilâtın sonra fıkra şu şekli alıyor.

Fıkra 2 — Bütçeyi ihzar, sal muhasebesini lieclittetik şûraya tevdi. Nahiyeye ait rüsum ve varidatın ve iltizam bedelâtının vakit ve zamaniyle tahsilini temin ve tahsisatın muntazaman muhtassunlehlere sarfını emir ve heyeti idare ile nahiyeye ait muzayedat... İlâahirihî.

Fıkrayı bu şekilde kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 3. — Emaneten veya ihaleten nahiye namına vukubulmakta olan inşaata nezaret eder.

REİS — Üçüncü fıkra hakkında söz isteyen

var mı? (Hayır sadaları) Söz isteyen yok. Binaenaleyh üçüncü fıkrayı reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 4 — Mercein tasdikine iktiran etmiş olmak şartıyla beyi ve ferağ, mübadele, ikraz, sulh, kabul ve vasiyete mütaallik ukudu imza ve icra eder.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Merceinin tasdikine iktiran etmiş olmak şartıyla nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine ait beyi ve ferağ, mübadele, (Yukarda istikraz kabul etmiş idik. Burada ikraz yazılmış) İstikraz, sulh, kabul ve vasiyete mütaallik ukudu imza ve icra eder, olacaktır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim sulh kelimesiyle kabul arasına bir (ve) konursa daha iyi olur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — «Sulh, kabul» den sonra «ve vasiyete mütaallik» denmiş, oradaki (ve) fazladır. «kabulü vasiyete» olacak. (ve) nin kaldırılması lâzımdır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim sulh ve kabul kelimelerinin ikisi arasına (ve) koymak pek muvafık olur. Bunun kabulünü rica ediyorum.

REİS — Efendim dördüncü fıkranın şekli muaddelini okuyorum.

Fıkra 4 — Merceinin tasdikine iktiran etmiş olmak şartıyla nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine ait beyi ve ferağ, mübadele, istikraz, sulh ve kabul vasiyete mütaallik ukudu imza ve icra eder.

REİS — Tashih veçhile dördüncü fıkrayı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 5 — Nahiye müdürü veya vekili nahiye namına müddei ve müddeialehy sıfatıyla mahakimde ispatı vücut eder. (Nahiye aleyhine ikamei dâva etmek isteyen mahkemeye müracaat etmeden lâakal bir ay mukaddem ya doğrudan doğruya veyahut kaza kaymakamı vasıtasıyla nahiye müdürüne ihbarı keyfiyet etmeye mecburdur.)

MAZBATA MUHARRİRİ AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendiler bu maddeyi şöyle tadil ediyoruz. «Nahiye müdürü veya vekili namına müddei ve müddeialehy sıfatıyla mahakimde ispatı vücut eder.» Ondan sonra parantez içeri-sindeki (Nahiye aleyhine ikamei dâva etmek isteyen mahkemeye müracaat etmeden lâakal bir ay mukaddem... ilâahirihî) kısmını kaldırıyoruz. Se-

bebi; bir ay mukaddem veya doğrudan doğruya ve yahut kaza kaymakamı vasıtasıyla nahiye şûrasına müracaat etmeye mecburdur.. Niçin nahiye aleyhinde ikamei dâva edeceği zaman mecbur olsun? Binaenaleyh burada bir hususiyet temin etmiş oluyor. Esasen nahiyeden dâva etsin. Ne lüzumu vardır?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim nahiye müdürü veya vekili... - yine sarf ve nahiv hocalığına başladık - nahiye müdürü veya vekili denemez, «Müdür veya vekili» denilir. Kezalik nahiye namma (Müddei ve müddeialeyh sıfatıyla) denilemez, (Müddei veya müddeialeyh sıfatıyla) denilmek icabeder.

ALİ SÜRURİ Sf. (Karahisarı Şarki) — Müddeialeyh demeyin, müddeaaaleyh deyiniz..

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Pekâlâ efendim; talâffuzda yanlışım. Gelelim mütariha meselesine; «nahiye aleyhine ikamei dâva etmek...» denilirken oraya «bir kimse» konulsa daha muvafık olur. (Kalktı ret sadaları) Efendim müsaade buyurun; bu gayetle güzel düşünülmüş bir meseledir. Bu mecburiyet hem hak sahibi için - ki, nahiye olabilir - hem de iş sahibi için ki, başka hariçten bir kimse olabilir. Müdür, allâk adam, şöyle eder, böyle eder, süründürür, durur. Fakat bir ay içinde istida verilerek bu tarihten bu tarihe kadar bana cevap vermezsen mahkemeye müracaat edeceğim dendiğinde müdür şap diye oturur, bir de bakarsınız iş yoluna girer. Lâzım olan da esasen mahkemeye düşmemektir. Binaenaleyh iki taraf için de bu mecburiyet, rahmani bir mecburiyettir. İpkasını teklif ederim.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Hilmi Beyin söylediği mevzuubahsolorsa biz bu suretle mahkemeye müracaatten menetmiş oluruz. Fakat bu mecburi değildir. Eğer mahkemeye müracaat etmeyi isterse o adam müdüre der ki : (Ben mahkemeye müracaat edeceğim, yahut benim hakkımı veriniz.) Esasen mahkemeye müracaatte serbesttir. Fakat mecbur değildir. (Doğru sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Bir kelimenin ilâvesini teklif edeceğim efendim. (Müddei ve müddeaaaleyh) ten sonra (ve şahsı salis sıfatıyla..) denilirse çok muvafık olur zannıdayım.

REİS — Efendim Ali Süruri Efendinin teklifleri eidden lâzımdır, bu suretle (ve şahsı salis) kelimesinin ilâvesini kabul edenler lütfen ellerini

kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Başka söz isteyen yok...

RİFAT B. (Tokad) — Fıkradaki (Vekil) kelimesi fazladır, zaten elvekil kelası... Müdüürün vazifesini vekil ifaya başladığı vakitte esasen o salâhiyeti haizdir. Binaenaleyh lüzumu yoktur (Hayır sadaları)

REİS — Efendim tadilname yoktur. Encümenin tashihi veçhile fıkrayı reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Tadilen madde kabul edilmiştir.

Fıkra 6 — Tedrisatı İptidaiye Kanununun tahmil eylediği vazaifi hüsnü ifa eyler.

REİS — Söz isteyen yok, altıncı fıkrayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 7 — Nahiye yollarının hüsnühalde muhafazasına ve mükellefiyeti bedeniyenin tâyin eylediği günlerde ifasına ihtimam eder.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, mürettip hatası var, arz ediyorum. (Nahiye yollarının hüsnümühafazasına) olacağından (halde) fazladır. Sonra efendim, (tâyin eylediği) de (tâyin edildiği günlerde) olacaktır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bereket versin ki, eski encümen burada yok... Şu bir iki sütun eidden gayet zayıf bir kalemle yazılmış. İhtimam eder, ihtimam etmediği takdirde müdüre bir mesuliyet terettübedeacağı bildirilmek lâzımgelir - ki öyle yazılmalıdır - şu hale göre ne teklif edeceğimi ben de şaşırdım.

REİS — Efendim, fıkra hakkında başka söz isteyen yoktur, encümenin tashihi veçhile fıkrayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 8. — Köy evlerinin, mezarlıkların ve çeşme, pınar ve kuyuların ve harkların ve kıymeti tarihiyeyi haiz mebaninin tarzı inşası ve hüsnümühafazalarına kavanin ve nizamata mahsus mucibince itina eyler.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, istirham ederim, lütfen encümen fıkra hakkında izahat versin, bendeniz anhyamadım.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Tekrar okursanız anlarsınız.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, beş on dakika okudum; anhyamadım.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Çeşme, pınar, kuyu ve harkların hüsnümühafazasıdır.

Bunda anlaşılmiyacak bir cihet yok. Hangi ciheti soruyorsunuz?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — «Mebaninin tarzı inşası... İlâh.» bu nedir, bendeniz anlıyamıyorum, rica ederim.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, mevcutların hüsnümühafazası, saniyen meselâ : Ev yaptırılıyor, bunların sıhhati umumiyeeye muvafık olup olmadığını nazarı itibara alacak, sıhhati umumiyeeye muvafık olarak yaptıracaktır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müsaade buyurunuz, bir kelime arz edeceğim. Köy evlerinin tarzı inşa ve hüsnümühafazası... Rica ederim. Bunda bir mâna var mıdır?

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim köyü kaldırsak muvafık olur.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetini reyî âlinize vaz'ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müzakerenin kifayeti kabul edildi. «Köy evlerinin» yerine «evlerin» yazılmasını teklif ediyorlar. 8 nci fıkrada «köy evlerinin, mezarlıkların... İlâahirihî» bunun «Evlerin, mezarlıkların» ilâh. diye tashih ediyoruz. Yani «köy» ü kaldırıyoruz. Köy tâbirinin kalkmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Başka bir tadilname yoktur.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — «Si» yoktur.

REİS — Evet efendim o da kaldırılmıştır. 8 nci fıkrayı tashiha kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fıkra 9 — Nahiye şûrasının kâffei mukarreatını mevkiî tatbika vaz'eder.

REİS — 9 ncu fıkra hakkında söz isteyen var mı? (Yok sesleri) 9 ncu fıkrayı aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. 9 ncu fıkra aynen kabul edilmiştir.

Efendim 109 ncu madde, 105 nci maddedir. O okunacak.

Madde 105. — Nahiye Müdürü kavanin ve nizamati mahsusa ile kendisine bahşolunan salâhiyete istinaden ısdar eylediği avamire muhalif surette hareket edenleri heyeti idare kara-riyle bin kuruşa kadar cezayı nakdiye mahkûm eder.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Yalnız efendim akalli ne olacaktır? Yani bir kuruştan

bin kuruşa mı, yoksa daha başka miktarda mı? Bu taayyün etsin.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bu da kazai bir kısımdır. Binaenaleyh diğer maddeler gibi Adliye Encümenine gönderilmelidir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Belediye Kanunu karardır, hüküm değildir. Bu ise hüküm oluyor. Binaenaleyh Adliye Encümenine gitmesi zaruridir.

REİS — Efendim usulü müzakere noktasından salâhiyeti kazaiyeyi câmi olan bu maddenin Adliye Encümenine gitmesini teklif ediyorlar. Binaenaleyh reyî âlinize vaz'ediyorum. Adliye Encümenine gitmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Efendim 105 nci maddeyi Adliye Encümenine veriyoruz.

Madde 106. — Heyeti idareden hükmolunan cezayı nakdiler nahiye müdürünün tasdikı üzerine infaz olunur.

REİS — Efendim bu madde de 105 nci maddenin tabiatıyla mabadi olduğundan bunun da Adliye Encümenine gitmesi lâzımdır. Yekdiğerine irtibatı vardır. Tensip buyurursanız bunu da göndereyim. Tetkik edilerek beraber gelsin.

TAHSİN B. (Aydın) — Taallûku yok efendim, hüküm yok... İceradır.

REİS — Taallûku vardır efendim. Kabul ederseniz Adliye Encümenine göndereyim. Bu maddenin Adliye Encümenine gönderilmesi taraftarı olanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Maddeyi Adliye Encümenine veriyoruz.

Madde 107. — Müdür tarafından ısdar olunan umuma dair avamiri münadi mârifetiyle yahut nahiye dairesi, mektep, mâbet gibi mahallere taliki suretiyle ilân olunur ve hususi avamir alâkadarana tebliğ edilmedikçe lâzimülicra olamaz.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — «Mâbet» yerine «Cami ve mescit» denilmelidir.

REİS — Efendim başka tadilname yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ben de «yahut» kelimesinin katiyen kaldırılması taraftarıyım. Çünkü ahalimiz münadi vasıtasıyla ilânata alışmıştır. Binaenaleyh «Münadi vasıtasıyla mektep gibi ilâh..» diye olmasını teklif ederim. «Yahut» kelimesi kalkmalıdır. Her ikisi de yapılmak icabeder.

REİS — Efendim tadilname yoktur. Maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Madde aynen kabul edilmiştir. Efendim fasıl başındayız. Biraz da vakit

geçti. Gelecek Çarşamba günü yine Nevahi Kanununun bakıyei müzakerâtına devam etmek ve yarın içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.
Hitamı müzakerat; saat : 4,00

İçtimaî âti ruşnamesi

1. — Zaptî sabık hulâsası
2. — Evrakı vâride :
  1. — Levayih ve tekâlifî kanuniye
    1. Katil maddesinden dolayı 15 sene küreğe mahkûm Mehmed bini Osman'ın bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyhahî kanuniye
    2. Ergani livasının kaza halinde Elâziz vilâyetine ilhakiyle yeni bir liva teşkili hakkında Ergani Mebusu Mahmud Beyin teklifi kanunisi
  2. — Tezkere ve takrirler
    1. Kararnemelerle nizamname ve talimatnamelerin tabı ve neşredileceğine dair Heyeti Vekile Riyasetinden mevрут tezkerei evabiye
    2. Seferberlik ve cephe zammı hakkındaki 11 Mart 1337 tarihli Kanunun «A» fıkrasının lüzumu tefsirine dair Maliye Vekâleti tezkeresi
    3. Seneî haliye âşar mahsulâtının bâzı mahallerde bir heyet marifetiyle tahmin ettirilerek ahaliye zimmet kaydı suretiyle temini cibayeti zarurî görüldüğünden olveçhile muamele ifasına mezuniyet itası hakkında Maliye Vekâletinin tezkeresi
    4. Elcezire Cephe Kumandanı sabık Nihad Paşa hakkındaki evrakı tahkikiyenin gönderildiğine dair Müdafaai Milliye Vekâletinin tezkerei cevabiyesi
    5. Muvazenei Maliye Encümeni Riyaset ve Mazbata Muharrirliği intihabatı netayici
    6. Vakayi ve harekâtı milliyenin tarihini yazmak üzere bir heyet teşkili lüzumunun Heyeti Vekileye havalesine dair Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin takriri
    7. Mubayaa komisyonunun perakende suretiyle Ankara'da erzak almasından dolayı köylülerin zahire getirmesine tesirat icra edeceğinden ve ihtiyacatı askeriye ve mahalliyeyi işkâl edeceğinden zahirenin usulü sabık veçhile tedarik edilmesi

- lüzumunun Müdafaai Milliye Vekâletine havalesine dair Ankara mebusları Mustafa ve Âtîf efendilerin takrirleri
3. — Encümenlerden mevрут mazbatalar
  1. Vâkı olan müracaat üzerine muinsiz ailelerinin işesine dair lâyhahî kanuniyenin tesrii müzakeresi hakkında İstida Encümeni mazbatası
  2. Mesaliki ilmiyenin derecatına ve hisvei ilmiyeye ve saireye dair Siird Mebusu Hacı Mustafa Sabri Efendinin teklifinin reddine dair Şer'îye Encümeni mazbatası
  3. Umumi seferberlikte hizmeti maksure erbabından oldukları halde müstesna memuriyetlerde bulunmalarından dolayı seferberlik nihayetine tecil edilenlerin bugün için hizmeti maksurei fiiliyelerinin ifa ettirilmesine dair Karahisarı Sahib Mebusu Mehmed Şükrü Beyin 30 Kânunusani 1337 tarihli takrirî üzerine Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası
  4. Ziraat mekteplerinin Ziraat Bankası tarafından idaresi hakkında Muvazenei Maliye ve İktisat encümenlerinin müşterek mazbatası
  5. Resmi istihlâk Kanununun 3 ncü maddesinin lüzumu tefsirine dair İstida Encümeni mazbatası
  6. Tedrisatı iptidaiye Vergisinin tadili hakkındaki lâyhahî kanuniyenin intacına dair İstida Encümeni mazbatası
  7. Müecceliyati Askeriye Vergisinin tefsiri hakkındaki İstida Encümeni mazbatasının Muvazenei Maliye ve İktisat encümenlerine havalesine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası
  8. Hiyaneti vataniyeden dolayı idama mahkûm Hacı Musaoğlu Rıza'nın cezasının müebbet küreğe tahvili muvafık olduğuna dair Adliye Encümeni mazbatası

9. Hiyaneti vataniyeden dolayı idama mahkû Nikolaoğlu İrakli ve rüfekaı hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeninin muad-
del mazbatası

10. Pontüs Cemiyeti Fesadiyesinde fer'an zimethal Avram hakkındaki hükmün tasdikine

dair Adliye Encümeni mazbatası

11. Mardin Ceza Mahkemesince idama mahkûm Ali ve rüfekaı hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası

4. — Bugün müzakere edilecek mevad

1. Cevabı vürudetmiş sual takrirleri.

